

Musiqi

Dørslik

8

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni

*Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinin,
sözləri Əhməd Cavadındır.*

Azərbaycan! Azərbaycan!
Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!
Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırlız!
Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadırız!
Üçrəngli bayraqınla məsusud yaşa!
Minlərlə can qurban oldu!
Sinən hərbə meydan oldu!
Hüququndan keçən əsgər,
Hərə bir qəhrəman oldu!

Sən olasan gülüstan,
Sənə hər an can qurban!
Sənə min bir məhəbbət
Sinəmdə tutmuş məkan!

Namusunu hifz etməyə,
Bayrağını yüksəltməyə
Cümlə gənclər müştaqdır!
Şanlı Vətən! Şanlı Vətən!
Azərbaycan! Azərbaycan!

HEYDƏR ƏLİYEV
AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ

OQTAY RƏCƏBOV
NAZİM KAZIMOV
AYTƏN BABAYEVA

Ümumtəhsil
məktəblərinin

Musiqi

8 -ci sinfi üçün

fənni üzrə DƏRSLİK

Bu nəşrlə bağlı irad və təkliflərinizi
tahsil_az@yahoo.com və derslik@edu.gov.az
elektron ünvanlarına göndərməyiniz xahiş olunur.
Əməkdaşlığa görə əvvəlcədən təşəkkür edirik!

BAKİ—2019

M Ü N D Ə R İ C A T

I BÖLMƏ

BƏSTƏKARLARIN YARADICILIĞINDA XALQ MUSIQİSİ

1. Üzeyir Hacıbəylinin operettalarında xalq musiqisi.....	8
2. Üzeyir Hacıbəylinin yaradıcılığında xalq musiqisi	10
3. Bəstəkar Fikrət Əmirov və simfonik muğamlar	12
4. Lendlerdən valsa qədər	14
5. Pyotr İliç Çaykovski və xalq musiqisi	16
6. Maestro Niyazi və «Rast» simfonik muğamı.....	18
7. Tofiq Quliyev və Azərbaycan xalq rəqsləri	20

II BÖLMƏ

AZƏRBAYCAN BƏSTƏKARLARININ SİMFONİK YARADICILIĞINDA XALQ MUSIQİSİ

8. Qara Qarayev və dünya xalqlarının musiqisi.....	24
9. Süleyman Ələsgərov və «Bayatı-Şiraz» simfonik muğamı	26
10. Müslüm Maqomayevin yaradıcılığında xalq musiqisi	28
11. Cahangir Cahangirov və xalq musiqisi	30

III BÖLMƏ

MUĞAMDAN OPERAYADƏK

12. Muğam haqqında.....	34
13. 1990-cı il 20 Yanvar faciəsini səsləndirən muğamlar	36
14. Not səsləri və muğamlar haqqında	38
15. Soltan Hacıbəyovun yaradıcılığında muğam və folklor musiqisi.....	40
16. Amerika cazı və Azərbaycan muğamı	42
17. Corc Gerşvin və caz	44
18. Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılığı və «Rast» muğam intonasiyaları	46

IV BÖLMƏ

XALQ MUSIQİSİ VƏ PROFESSIONAL MUSIQİÇİLƏR

19. Bülbül və xalq musiqisi	50
20. Rəşid Behbudov və xalq musiqisi	52
21. Xalq musiqisi və xalq sənətkarları	55
22. Muğamdan operayadək	58
23. Zeynəb Xanlarova və Azərbaycan muğamı	60
24. Müslüm Maqomayev (nəvə) və muğam operası	62
25. Şövkət Ələkbərova və Azərbaycan muğamı	64
26. Bəhram Mansurov və muğam operası	66
Mahnı repertuarı	69
Sinif və məktəb konsertlərində istifadə etmək üçün əlavə repertuar	84
Ədəbiyyat siyahısı	95

Dərslikdə istifadə olunmuş şərti işaretlər

Bunu da bilin

Notla oxuyaq

Suallar və tapşırıqlar

Yeni mahni öyrənək

I BÖLMƏ

*Bəstəkarların
yaradıcılığında
xalq musiqisi*

ÜZEYİR HACIBƏYLİNİN OPERETTALARINDA XALQ MUSIQİSİ

Üzeyir Hacıbəyli

Azərbaycan xalq rəqslərinin melodiyalarından istifadə etmişdir. «Məşədi İbad, Gülnaz və Sənəmin triosu» isə «Hüsnü bağında» xalq mahnısının melodiyası əsasında yazılmışdır.

Dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəyli əsərlərində xalq musiqisi nümunələrindən istifadə etmişdir. «Arşın mal alan» (1913) operettasında ifa edilən «Süleymani» rəqsi Azərbaycan xalq rəqsidir. «O olmasın, bu olsun» (1910) operettasında səslənən «Hamamın içində» musiqi nümunəsi isə aşiq mahnısıdır. Bu operettadakı «Məşədi İbad»ın mahnısında «Uzundərə», «Rüstəm bəylə Məşədi İbadın dueti»ndə isə «Darçını» Azərbaycan

*«Rüstəm bəylə
Məşədi İbadın dueti»*

Musiqi dinləyək və müqayisə edək

«Darçını». Azərbaycan xalq rəqsi
Üzeyir Hacıbəyli. «O olmasın, bu olsun» operettasından «Rüstəm bəylə Məşədi İbadın dueti»

Iki musiqi əsərinin oxşar və fərqli cəhətləri

Fərqli

«Darçını»
Azərbaycan
xalq rəqsi

1. İnstumental ifada səslənir.
2. Melodiya tar musiqi alətində ifa edilir.
3. Müşayiətçi ritm qrupudur.

Oxşar

Melodiyalar
eynidir.

«Rüstəm bəylə
Məşədi İbadın
dueti»

1. Simfonik orkestrin ifasında səslənir.
2. Əsərin melodiyası iki kişi səsi vasitəsilə ifa olunur.
3. Müşayiətçi simfonik orkestridir.

Darçın Şərqi ölkələrində geniş istifadə olunan ədviyyat növüdür. «Darçını» xalq rəqsinin adı da məhz bu ədviyyatın adından götürülmüşdür.

Hüsünü bağında (Azərbaycan xalq mahnısı)

Allegretto

Hüs - nü - ba - ğın - da - gə - zə - sən, gü -
- lü - sün - bül - də - re - sən.

BAYRAM GÜNÜ

Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinin,
sözləri Mirmehdi Seyidzadəninindir.

I

Azad ellərinin gənc nəsliyik biz,
Sevinclə doludur körpə qəlbimiz.
Biz azad bülbüyük, ölkəmiz gülşən,
Bu bayram günündə gəzirik şən-şən.

II

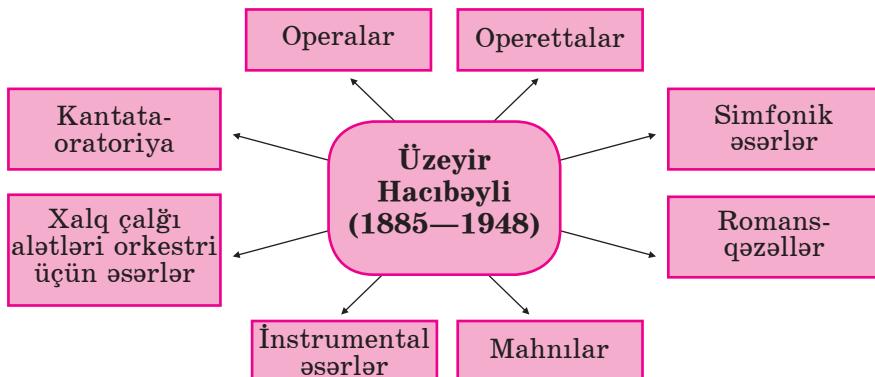
Sevirik anamız Azərbaycanı,
Odur qəlbimizin hiss-həyəcanı.
Gündə çiçəklənir Vətən torpağı,
Səadət günəşi olub bayraqı.

1. Üzeyir Hacıbəylinin hansı operettalarında Azərbaycan xalq musiqisindən istifadə olunub?
2. Xalq musiqi nümunələrinin operettadakı obrazların xarakterinin açılmasında rolü nədən ibarətdir?
3. «Uzundərə» Azərbaycan xalq rəqsi ilə «Məşədi İbad mahnısı» arasında oxşar və fərqli cəhətləri Venn diaqramı vasitəsilə göstərin.

ÜZEYİR HACİBƏYLİNİN YARADICILIĞINDA XALQ MUSIQİSİ

Dünya şöhrətli bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin yaradıcılığında ən müxtəlif janrlarda musiqi nümunələrinə rast gəlmək olar.

Bu janrların əksəriyyəti dünya klassik musiqi mədəniyyətində mövcud olsa da, ilk «Romans-qəzəl» janrinin yaradıcısı məhz Üzeyir Hacıbəylidir. Azərbaycan Xalq Çalğı Alətləri Orkestrinin təşkilatçısı və onlar üçün yazılmış ilk əsərlərin müəllifi də Üzeyir Hacıbəyli olmuşdur.

Musiqi dinləyək

«Cəngi». Azərbaycan xalq hərbi rəqsi (xalq çalğı alətlərinin ifasında)

Üzeyir Hacıbəyli. «Koroğlu» operasından «Cəngi»

İki musiqi əsərinin oxşar və fərqli cəhətləri

Fərqli

«Cəngi».
Azərbaycan
xalq rəqsi

1. Xalq çalğı alətlərinin ifasında səslənir.
2. Notsuz ifa olunur.

Oxşar

Melodiya ↑

1. Böyük simfonik orkestrin ifaında səslənir.
2. Notla ifa olunur.

Fərqli

«Koroğlu»
operasından
«Cəngi»

Üzeyir Hacıbəyli.

«Leyli və Məcnun» operasından «Müqəddimə»

Maestoso

ff

Mahnını notla və sözləri ilə ikisəsli oxuyaq

BAYRAM GÜNÜ

*Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinin,
sözləri Mirmehdi Seyidzadəninidir.*

Tempo di marcia

A - zad el - lə - ri - nin gənc nəs - li - yik biz, Se-
 vinc - lə do - lu - dur kör - pə qəl - bı - miz. Biz
 a - zad bül-bü - lük, ölü - kə - miz gül - şən, Bu bay - ram gü -
 nün-də gə - zi - rik şən - şən, gə - zi - rik şən - şən! //şən!

Təkrar üçün *Son üçün*

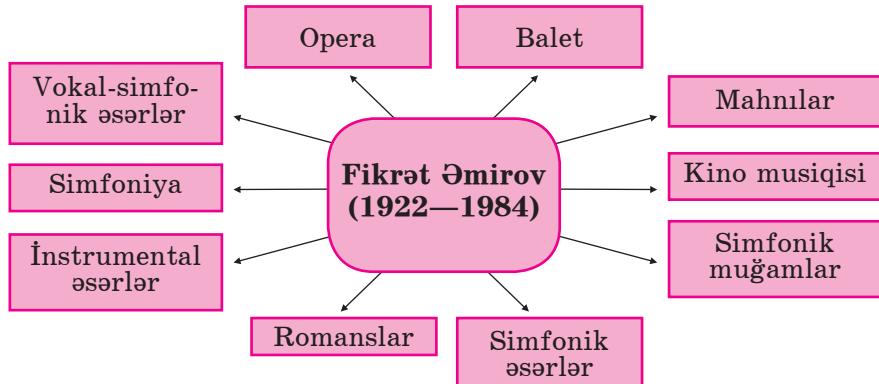
- Üzeyir Hacıbəyli hansı janrlarda musiqi əsərləri yazmışdır?
- «Cəngi» xalq musiqisinin xarakteri necədir və ondan «Koroğlu» operasında hansı məqsədlə istifadə edilmişdir?
- Üzeyir Hacıbəylinin yaradıcılığında əhatə olunmayaşınlar hansılardır?
- «Cəngi» xalq hərbi rəqsi ilə «Koroğlu» operasından «Cəngi»nin oxşar cəhətlərini aydınlaşdırın.

Fikrət Əmirov

BƏSTƏKAR FİKRƏT ƏMİROV VƏ SİMFONİK MUĞAMLAR

Görkəmli bəstəkar Fikrət Əmirov musiqininin, demək olar ki, bütün janrlarında gözəl əsərlər yazmışdır. Bəstəkar dünya musiqi incəsənətinə «Şur» və «Kürd-ovşarı» simfonik muğamları, «Sevil» operası, «Azərbaycan kapriçiosu» və «Min bir gecə» baleti kimi zəngin əsərlər bəxş etmişdir.

Musiqi dinləyək və müqayisə edək

Klassik Azərbaycan «Şur» muğamından «Maye-şur»
Fikrət Əmirov. «Şur» simfonik muğamından «Maye-şur»

Iki musiqi əsərinin oxşar və fərqli cəhətləri

Oxşar cəhətlər

1. «Şur» klassik muğamının «Maye-şur» və «Şur» simfonik muğamının «Maye-şur» şöbələrinin adları eynidir.
2. Hər iki əsərin musiqisi eynidir.

Fərqli cəhətlər

1. «Şur» klassik muğamının «Maye-şur» şöbəsi müxtəlif Azərbaycan xalq çalğı alətlərində solo kimi ifa olunur.
2. «Şur» simfonik muğamının «Maye-şur» şöbəsini simfonik orkestr ifa edir.

**«Şur» simfonik muğamının
«Müqəddimə» şöbəsindən bir parça**

Andante sostenuto

Musical score for 'Müqəddimə' in 3/4 time, key signature of A major (two sharps). The score consists of two staves of music.

«Müqəddimə» muğamın əvvəlində ifa olunan, dəqiq vəznə, aydın ritmə malik instrumental musiqidir.

Mahnını yada salaraq notla və sözləri ilə oxuyaq

Fikrət Əmirov.
«SEVİL» OPERASINDAN «LAYLAY»

Andante cantabile

Musical score for 'Laylay' in 2/4 time, key signature of F major (one sharp). The score consists of two staves of music with lyrics written below the notes.

Lay-lay mə - nim Gün - dü - züm,
 mən sə - nin - lə se - vi - nim. Yün - gül ol - sun qoy sə-nin be - şि -
 yin. A - nan çək - sim ke - şि - yin. Yat, Gün - düz,
 yat, lay - lay. Saç-la-rin bu-lud ki-mi, ö - zün yat, Gün - dü - züm,
 Gün - dü - züm, Yat, ba - lam, yat.

Bu mahnının melodiyası «Şur» muğamına əsaslanır.

1. Simfonik muğam janrinin müəllifi hansı bəstəkardır?
2. «Laylay» mahnısı hansı operadandır?
3. «Şur» klassik və «Şur» simfonik muğamlarının «Maye-şur» şöbələrinin oxşar və fərqli cəhətlərini şərh et.

LENDLERDƏN VALSA QƏDƏR

Johann Strauss

Avstriya bəstəkarı İohann Straus (oğul) bütün dünyada «Valslar kralı» kimi tanınır. Onun «Mavi Dunay», «Artistin həyatı», «Vyana məşəsinin nağılı», «Bahar səsləri» və digər əsərləri adı valsdan rəqs poeması səviyyəsinə qalxmışdır.

Onun «Vyana operettaları» («Yarasa», «Venesiyada gecə», «Qaraçı baron») dünyanın ən tanınmış teatr səhnələrində tamaşa qoyulmuşdur.

«Lendler» adlı Avstriya-alman rəqsinin tarixi çox maraqlıdır. 3/4 ölçülü və iki nəfər tərəfindən ifa olunan bu rəqs Avstriyanın Landl vilayətində yaranıb və «kəndli rəqsi» kimi məşhurlaşıb.

Almaniya, Avstriya və Çexiyada bayram gecələrinin sevimli rəqsinə çevrilib. XVIII — XIX əsrlərdə vals böyük sürətlə Vyananı fəth edir. İohann Strausun (oğul) yazdığı valslar dünyani heyran qoyur. Mixail Qlinkanın «Vals-fantaziya», Ferens Listin «Mefisto-vals», Pyotr Çaykovskinin «Sentimental vals», Ferederik Şopenin valsları bütün dünya musiqisevərlərinin qəlbini fəth edir.

Lendler alman rəqsi olan doyğun və valsın sələfi hesab edilir. Amma bu rəqs valsənisbətən bir qədər aramla ifa olunur.

Musiqi dinləyək

İohann Straus. «Vyana məşəsinin nağılı» valsı

Bu rəqs simfonik orkestr üçün yazılmışdır. Həzin və valehedici melodiyaya malik olan bu vals insanları həyatı sevməyə çağırır.

XX əsrde də dünya bəstəkarları tərəfindən bu janrda gözəl nümunələr yaradılmışdır. Sergey Prokofyevin «Hərb və sülh» operasından və Qara Qarayevin «Yeddi gözəl» baletindən valslar bu janrin klassik nümunələridir. Bəstəkar Musa Mirzəyevin simli alətlər üçün yazdığı «Vals» da olduqca diqqətəlayiq əsərdir.

Qara Qarayev.

«Yeddi gözəl» baletindəki «Vals»dan bir parça

Tempo di valse

MEHRİBAN DİYAR, AZƏRBAYCAN

Musiqisi V.P.Solovyov-Sedoy və Tofiq Quliyevin,
sözləri Konstantin Simonovundur
(tərcümə edəni Zeynal Cabbarzadə).

I

Bakı, Bakı,
Mənim əziz şəhərim.
İnan, Odlar vətəni,
Mənimsən, mənim.

II

Xəzər, Xəzər,
Adın gəzir dünyani.
İnan, sənə bir bənzər,
Sənə tay hanı?

Nəqərat:

Qardaş, mərd Azərbaycan,
Şən ellərin bəxtəvər
Yaşar sənin.
Bəh-bəh, gör nə büsat var!
Coşdu yenə ürəyimdə arzular.

Mahnı 6/8 metrik ölçüdə, aramlı vals tempində ifa olunur.

1. Vals musiqi janrı kimi harada yaranmışdır?
2. Vals janrında yazan hansı bəstəkarları tanıyırsınız?
3. «Bal gecələrinin sevimli rəqsi: lendler doyç və vals» mövzusunda danışın.

PYOTR İLİÇ ÇAYKOVSKI VƏ XALQ MUSIQİSİ

Pyotr İliç Çaykovski

Dahi rus bəstəkarı Pyotr İliç Çaykovski 1840-cı ildə Vyatski quberniyasının Votkinsk şəhərində anadan olmuşdur. Bəstəkarın anası musiqi istedadına malik bir qadın idi. O, fortepianoda çalışır, romansları və xalq mahnılarını məharətlə ifa edirdi. Məhz ilk dəfə xalq musiqisini gələcək bəstəkara sevdirən də onun anası olmuşdur. Yaradıcılığının ilk illərində bəstəkar dörd opera, «Sonalar gölü» baletini, «Romeo və Cülyetta» uvertüra-fantaziyasını, «Tufan» simfonik-fantaziyasını, «Franceska da Rimini» kimi programlı simfonik əsərlərini, fortepiano və simfonik orkestr üçün 1 sayılı konsertini yazar. Ümumiyyətdə, bəstəkar on opera, üç balet, altı simfoniya, programlı simfonik əsərlər, fortepiano və orkestr, skripka və orkestr üçün konsertlər, trio və kvartetlər, romanslar, «Uşaq albomu», «İlin fəsilləri» fortepiano albomları yaradır. Bəstəkarın yaradıcılığında xalq mahnıları böyük rol oynayıb. II simfoniyada «Durnalar» adlı Ukrayna xalq mahnısından, IV simfoniyanın finalında isə «Çöldə ağcaqayın ağacı bitmişdi» rus xalq mahnısından istifadə etmişdir.

Musiqi dinləyək

P.İ.Çaykovski. «IV simfoniya». «Final» hissəsindən bir parça

Çöldə ağcaqayın ağacı bitmişdi
(Rus xalq mahnısı)

Moderato

«Çöldə ağcaqayın ağacı bitmişdi» rus xalq mahnısının tonallığını təyin edib oxuyaq:

Re minor

Mahnını notla və sözləri ilə oxuyaq

MEHRİBAN DİYAR, AZƏRBAYCAN

*Musiqisi V.P.Solovyov-Sedoy və Tofiq Quliyevin,
sözləri Konstantin Simonovundur
(tərcümə edəni Zeynal Cabbarzadə).*

Vals tempində

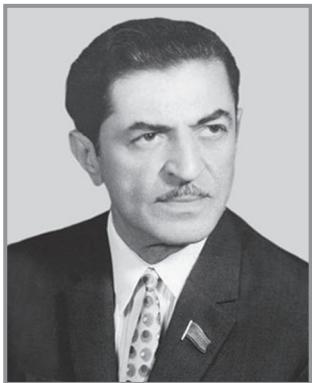
Ba-kı, Ba-kı, Mə-nim ə-ziz şə-hə-rim.
İ-nan, od-lar və-tə-ni, mə-nim-sən, mə-nim Qar-Bəh-das, mərd A-zər-bay-can, gör nə-bü-sat var!
Şən el-la-rin bəx-tə-vər ya-şar-sə-Coş du-ye-nə ü-rə-yim-də-ar-zu-nin-lar 1 2 lar

Gördüyünüz kimi, mahnının üzərində iki xalqın bəstəkarı birgə işləmişdir.

1. «Çöldə ağaçqayın ağacı bitmişdi» mahnısı hansı xalqa məxsusdur?
2. Xalq musiqisini bəstəkara sevdirən kim olub?
3. Pyotr İliç Çaykovski haqqında şifahi təqdimat hazırlayıñ.

MAESTRO NİYAZİ VƏ «RAST» SİMFORİK MUĞAMI

Niyazi

Dahi Azərbaycan dirijoru və bəstəkarı Niyazi Tağızadə-Hacıbəyov 1912-ci ildə Tbilisi şəhərində Üzeyir Hacıbəylinin qardaşı, tanınmış bəstəkar Zülfüqar Hacıbəyovun ailəsində anadan olub.

Kiçik yaşlarından ətrafında məşhur musiqi xadimlərini görən Niyazidə musiqiyə böyük məraqq oyanır. İlk əsərlərini — «Zaqatala süitası» simfonik poemasını, «Vətən haqqında mahnı» və «Birinci deputat» mahnlarını 1935-ci ildə yazar. 1937-ci ildə M.F.Axundov adına Opera və Balet Teatrına dirijor təyin olunur. Üzeyir Hacıbəylinin «Koroğlu», Qara Qarayev və Cövdət Haciyevin «Vətən» və Fikrət Əmirovun «Sevil» operalarına, Arif Məlikovun «Məhəbbət əfsanəsi» baletinə

dirijorluq edir. Niyazi «1920-ci ildə» opera-kantatası, simfonik orkestr üçün «Rəqs süitası», «Qaytağı» və bir sıra kütləvi mahnilər yazar. Sonrakı illərdə bəstəkar lirik-romantik «Xosrov və Şirin» operasını, «Rast» simfonik muğamını, Hindistan yazıçısı Rabindranat Taqorun əsəri əsasında «Çitra» baletini yazar və bu əsərə görə Cəvahirləl Nehru adına Beynəlxalq mükafatın laureati olur.

*Müslüm Maqomayev «Vətən haqqında mahnı»ni oxuyur.
Dirijor Maestro Niyazidir*

Musiqi dinləyək

Niyazi. «Rast» simfonik muğamının «Maye» şöbəsindən bir parça
«Rast» klassik Azərbaycan muğamının «Maye» şöbəsindən bir parça

İki musiqi əsərinin oxşar və fərqli cəhətləri

Oxşar cəhətlər

1. Adları eynidir.
2. Şöbələrin adı eynidir.
3. Melodik cəhətdən eynidir.

Fərqli cəhətlər

1. Simfonik muğam simfonik orkestr tərəfindən ifa olunur.
2. Klassik muğam xalq üçlüyü tərəfindən ifa olunur.

«Rast» simfonik müğamının «Gərayı» şöbəsindən bir parça

Moderato

VƏTƏN HAQQINDA MAHNI

*Musiqisi Niyazinin,
sözləri Süleyman Rüstəmindir.*

I

Əcəb ağ gündədir mənim Vətənim,
Günlər keçir bayram kimi, el gülür.
Rəngdən-rəngə girir çölüm, çəmənim,
Aşığın sazında gülür, tel gülür.

II

Yaxın gələ bilməz bizə kədər, yas,
Gülür ölkəmizin qızı, gəlini.
Gecə-gündüz nəgmə söylər Kür, Araz,
Kim istəməz azad, xoşbəxt elini?!

Nəqərat:

Gülür bağlar, uca dağlar,
Əcəb gözəldir, bu şən çağlar.

Nəqərat:

Dil azaddır, el azaddır,
Azad sazlarda söz azaddır.

1. Niyazi ilə Üzeyir Hacıbəylini hansı qohumluq əlaqələri birləşdirir?
2. «Rast» simfonik müğamının xarakteri necədir?
3. «Vətən haqqında mahnı»da vətən necə tərənnüm olunur?
Bu haqda danışın.

TOFIQ QULİYEV VƏ AZƏRBAYCAN XALQ RƏQSLƏRİ

Tofiq Quliyev

Görkəmli Azərbaycan bəstəkarı Tofiq Quliyev 1917-ci ildə Bakı şəhərində anadan olub. 1934-cü ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyanın fortepiano və dirijorluq fakültəsində təhsil almışdır. Bəstəkarın ilk melodiyalarından biri olan M.Ə.Sabirin «Uşaq və buz» şeirinə yazdığı «Dərsə gedən bir uşaq» mahnısı da məhz bu illərdə yaranmışdır. Tofiq Quliyev «Rast» və «Zabul segah» muğamlarını nota almaqla bərabər, onları fortepiano üçün də işləmişdir. Tofiq Quliyev kino musiqisi və mahnı janrında gözəl nümunələr yaratmışdır. Keçən əsrin 50-ci illərində bəstəkar «Nuxa», «Qulu», «Brilyant», «Yüz bir», «Əskərani», «Qızılıgül», «Altı nömrə», «Lalə», «Şalaxo», «Xalabacı», «Narıncı»,

«Darçını», «Keçiməməsi», «Cığçığa», «Bəxtəvəri» və «Turacı» xalq rəqslerini fortepiano üçün işləmişdir. Tofiq Quliyev «Ögey ana», «Bəxtiyar», «Onu bağışlamaq olarmı», «Möcüzələr adası», «Telefonçu qız», «Nəsimi» və s. kimi filmlərə musiqi bəstələmişdir. Bəstəkar uzun illər Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının rəhbəri olmuşdur. O, 2000-ci ildə vəfat etmişdir.

*Fərhad Bədəlbəyli
«Qaytağı» fortepiano
pyesini ifa edərkən*

**«Qaytağı»
Azərbaycan xalq rəqsindən bir parça**

Allegretto

Musiqi dinləyək

Tofiq Quliyev. «Qaytağı» fortepiano pyesi

Azərbaycan xalq ruhunda yazılmış bu virtuoz əsər fortepiano aləti üçün işlənmişdir. Bu rəqs əsərinin ilk ifaçısı Fərhad Bədəlbəyli olmuşdur. Qeyd etmək lazımdır ki, «Qaytağı» eyniadlı Azərbaycan xalq rəqsi əsasında yazılmışdır.

Mahnını notla və sözləri ilə oxuyaq

VƏTƏN HAQQINDA MAHNI

*Musiqisi Niyazinin,
sözləri Süleyman Rüstəmindir.*

Allegretto

mf

Θ - cəb ağ gün - də - dir mə - nim Və - tə - nim,
Gün - lər ke - cir bay - ram ki - mi, el gü - lür.

Rəng - dən - rən - gə gi - rir çö - lüm, çə - mə - nim.
A - şı - ğın sa - zın - da gü - lür, tel gü - lür.

Nəqərat:

Gü - lür bağ - lar, u - ca dağ - lar,

mf

Θ - cəb gö - zəl - dir, bu şən çəğ - lar.

1. Tofiq Quliyev hansı xalq rəqslərini fortepiano aləti üçün işləmişdir?
2. Fortepiano alətində dinlədiyiniz «Qaytağı» rəqsi xalqa, yoxsa bəstəkara məxsusdur?
3. Məşhur rəqs ustaları haqqında şifahi təqdimat hazırlayın.

*Mövzu ilə əlaqədar bəstəkarların adlarını
şəkillərinə görə təyin edin.*

TESTLƏR

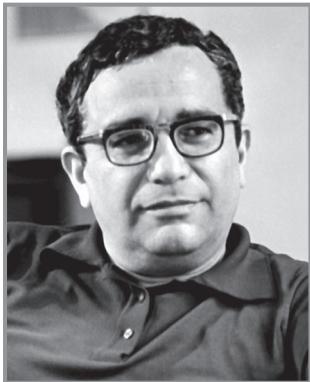
- 1. «Arşın mal alan» operettasının müəllifi kimdir?**
a) Qara Qarayev b) Fikrət Əmirov c) Üzeyir Hacıbəyli
- 2. «Rast» simfonik muğamının müəllifi kimdir?**
a) Fikrət Əmirov b) Süleyman Ələsgərov c) Niyazi
- 3. «Şur» simfonik muğamının müəllifi kimdir?**
a) Qara Qarayev b) Fikrət Əmirov c) Niyazi
- 4. «Lendlər» hansı xalqa məxsus rəqsdir?**
a) fransız b) alman c) Avstriya
- 5. İ.Straus (oğul) hansı xalqın bəstəkarıdır?**
a) fransız b) rus c) Avstriya
- 6. «Tərəkəmə», «Vağzalı», «Qaytağı», «Turacı», «Darçını» hansı xalqa məxsus rəqslərdir?**
a) gürcü b) rus c) Azərbaycan

II BÖLMƏ

*Azərbaycan
bəstəkarlarının
simfonik
yaradıcılığında
xalq musiqisi*

QARA QARAYEV VƏ DÜNYA XALQLARININ MUSİQİSİ

Qara Qarayev

Dünya şöhrətli bəstəkar Qara Qarayev 1918-ci ildə Bakıda həkim ailəsində anadan olub. 1935-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının bəstəkarlıq fakültəsində, Üzeyir Hacıbəylinin sinfində Azərbaycan xalq musiqisinin əsaslarını öyrənib. 1938-ci ildə «Ürək mahnısı» kantatasını yazıb. Sonrakı illərdə Qara Qarayevin Cövdət Hacıyevlə birlikdə işlədiyi «Vətən» operası, onun ardınca «Leyli və Məcnun» (Nizami Gəncəvinin 800 illiyi münasibətilə) simfonik poeması Dövlət mükafatına layiq görülür. Sonradan klassik balet musiqisinin ənənələrini inkişaf etdirən bəstəkar «Yeddi gözəl» baletini yazar. Sonralar Qara Qarayev alban melodiyaları əsasında simfonik orkestr üçün «Al-

ban rapsodiyası», ispan xalq musiqisi intonasiyaları əsasında «Don Kixot qravürləri» (eyniadlı film əsasında), Afrika qaradərililərinin həyatına həsr olunmuş «İldirimli yollarla» baletini işləyir. «Vyetnam» süütasında bəstəkar Vyetnam xalq musiqisi intonasiyalarını simfonik orkestrin müxtəlif tembləri vasitəsilə inkişaf etdirir. Onun bir çox filmlərə, Mixail Lermontovun «Maskarad», Vilyam Şekspirin «Hamlet» pyeslərinə yazdığı musiqi nümunələri də məhz xalq musiqi intonasiyalarına əsaslanmışdır.

Bəstəkar «Yeddi gözəl» baletində müxtəlif xalqlara məxsus olan yeddi gözəlin obrazını onların təmsil etdikləri xalqların musiqi intonasiyalarından istifadə edərək yaradıb.

Qara Qarayev. «İldirimli yollarla» baletindən melodiya

Həyəcanlı f

Musiqi dinləyək

Qara Qarayev. «Yeddi gözəl» baletindən «Slavyan gözəli»
Qara Qarayev. «Yeddi gözəl» baletindən «Gözəllər gözəli»

Mahnını yada salaraq notla oxuyaq

GƏNCLİK MAHNISI

*Musiqisi Qara Qarayevin,
sözləri Yevgeni Dolmatovskinindir.*

Tempo di valse

mf

Xor S A

Dal - ğa - li Xə - zər - də biz

sal - diq ilk qəh - rə - man bir şə - hər Bu şə -

Nəqərat:

hər-dən, bu yer - dən gör-mə - yib heç bə - şər. Bir vü -

S Xor A

qar - la, if - ti - xar - la du - dur şöh - rət

A ---

a - da - si, Bu - ruq - la - rin dal - ğa - lar - la

A ---

qov - ğa - si var, qov - ğa - si!

1. Qara Qarayevin hansı baletində müxtəlif xalqlara məxsus yeddi gözəlin obrazı musiqi vasitəsilə təsvir olunub?
2. Qara Qarayevin hansı musiqi əsərlərini tanıyırsınız?
3. Qara Qarayev haqqında şifahi təqdimat hazırlayın.

SÜLEYMAN ƏLƏSGƏROV VƏ «BAYATI-ŞIRAZ» SİMFONİK MUĞAMI

Süleyman Ələsgərov

Süleyman Ələsgərov 1924-cü ildə Şuşa şəhərində anadan olub. 1943-cü ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına daxil olub. Konservatoriyada oxuduğu illərdə «Həzi Aslanovun xatirəsinə» simfonik poemasını, «Məhəbbət gülü» musiqili komediyasını, skripka, violonçel və fortepiano triosunu, «Vətən» simfoniyasını, «Gözlə məni», «Gözləyirəm», «Xatirə» mahnılarını və digər əsərlərini yazmışdır. 1967-ci ildə bəstəkarın «Milyonçunun dilənci oğlu» musiqili komediyası Azərbaycan Dövlət mükafatına layiq görülür. Bu illerde bəstəkarın «Ulduz» operettası əsasında eyniadlı musiqili bədii film çəkilir. 1962-ci ildə bəstəkarın Nəriman Nərimanovun eyniadlı əsəri əsasında yazdığı «Bahadır və Sona» operası səhnələşdirilir. Sonrakı illərdə bəstəkar «Vətənə eşq olsun», «Bahar təranələri», «Bir bayraq altında» kantatalarını və «Çingiz İldirim» vokal-simfonik poemasını yazır. Süleyman Ələsgərovun «Bayati-Şiraz» simfonik muğamı, «Sərvi-xuramanım mənim», «Vətənimdir» romans-qəzəlləri bu gün də uğurla səslənir. Bəstəkar böyükələr və uşaqlar üçün çoxlu sayda mahnıların müəllifidir.

Musiqi dinləyək

Süleyman Ələsgərov. «Bayati-Şiraz» simfonik muğamından bir parça

Bu simfonik muğamda sərbəst vəznli improvisasiya xarakterli şöbələr, dəqiq vəznli təsnif, diringə və rənglər var. Bəstəkar simfonik orkestrin alətlərinin müxtəlif koloritlərindən istifadə edərək, bir-birini sevən iki gəncin sevgi həyatını xatırladan bütöv bir lövhə yaratmışdır.

Küçələrə su səpmişəm
(Azərbaycan xalq mahnısı)

Moderato cantabile

«Bayati-Şiraz» muğamına əsaslanan bu musiqi Rəşid Behbudovun ifasında səslənir və notla oxunulan variantla müqayisə edilir.

Mahnını notla və sözləri ilə oxuyaq

AMAN, OVÇU *(Azərbaycan xalq mahnısı)*

Andantino

Andantino

A - man, ov - çu, vur - ma mə - ni,
Mən bu da - - ğin, a ba-lam, ma - ra - li - - yam.
Ma - ra - li - - yam, ma - ra - li - - yam,
Mən bu ye - - rin, a gü-lüm, ma - ra - li - - yam, ba - la,
Ov - çu e - lin - - dən, a ba-lam, ya - ra - li - - yam.

I

Aman, ovçu, vurma məni,
Mən bu dağın, a balam, maraliyam.
Maraliyam, maraliyam,
Mən bu yerin, a gülüm, maraliyam,
Ovcu əlindən, a balam, yaraliyam.

II

Bu dağlarda maral gəzər,
Ayaqların, a balam, daşlar əzər.
Mən yarıma neyləmişəm,
Yarım məndən, ay balam, kənar gəzər.

Bu mahnı «Bayatı-Şiraz» müşamına əsaslanır.

1. «Bayatı-Şiraz» simfonik müğamında bəstəkar hansı lövhəni yaratmışdır?
 2. Hansı xalq mahnıları «Bayatı-Şiraz» müğamı üzərində səslənir?
 3. Süleyman Ələsgərovun daha hansı əsərlərini tanıyırsınız?
 - 4.«Aman, ovçu» mahnısının məzmununa uyğun şəkil çəkin.

10-cu MÖVZU

MÜSLÜM MAQOMAYEVİN YARADICILIĞINDA XALQ MUSIQİSİ

Müslüm Maqomayev

Əbdül Müslüm Maqomayev (böyük) 1885-ci ildə Qroznı şəhərində anadan olub. Onun atası xalq çalğı alətlərində gözəl ifa edir, anası isə məlahətli səsi ilə xalq mahnları oxuyurdu. Müslüm Maqomayev Qori seminarıyasını Üzeyir Hacıbəyli ilə birlikdə bitirir. Bu tədris ocağında o, qoboy və skripkada ifa etməyi öyrənir, vokal və musiqi nəzəriyyəsi fənləri ilə tanış olur, orkestrdə dirijorluq edir. Elə bu ərəfədə Müslüm Azərbaycan xalq musiqisinin incəliklərini öyrənir. 1912-ci ildən Üzeyir Hacıbəylinin yaxın silahdaşı kimi Azərbaycanın musiqi həyatında fəal iştirak edir. Bu illərdə bəstəkar «Şah İsmayıł» yazır və bu opera 1919-cu ildə tamaşaşa qoyulur. Sonrakı illərdə «Yaz», «Tarla», «Bizim kənd»,

«Neft» kimi mahnları, eyni zamanda kiçik orkestr üçün «Azərbaycan çöllərində», «Ceyran» rapsodiyalarını, «Ləzginka», «Turacı», «Əskərani», «Şəlalə» kimi rəqsleri, «Rəngi-Şüstər», «Təsnifi-Şur», «Pişdəramədi-Çahargah», «Radio marşı» kimi əsərlərini yazır.

1935-ci ildə bəstəkarın «Nərgiz» operası yaranır. Bu operada da bəstəkar «Şah İsmayıł» operasında olduğu kimi orijinal musiqi ilə bərabər, həm də xalq musiqi nümunələrindən istifadə etmişdir.

Musiqi dinləyək

Müslüm Maqomayev. «Nərgiz» operası. I pərdədən «Nərgizin arıyası»ndan bir parça

Allegro

**Müslüm Maqomayev.
«Nərgiz» operası. I pərdədən
«Qızlar xoru»ndan bir parça**

Xorun lirik və rəqsvari melodiyası, həm də onun bənd quruluşuna malik olması bu musiqi nümunəsini xalq mahnı melodiyalarına yaxın edir.

Mahnını notla və sözləri ilə oxuyaq

Müslüm Maqomayev.
«NƏRGİZ» operası.
«NƏRGİZİN ARİYASI»ndan bir parça

Moderato

Da - gün ba - shin - dan bir in - cə
ses gə - lir, ses gə - lir. Din - lə - dik - cə
o - nu ru - hum din - cə - lir, ru - hum din - cə - lir.

1. Müslüm Maqomayevin hansı operalarını tanıyırsınız?
2. Müslüm Maqomayev hansı Azərbaycan xalq musiqi nümunələrindən öz əsərlərində istifadə etmişdir?
3. «Nərgiz» operası hansı mövzuda yazılmışdır?
4. Müslüm Maqomayev haqqında şifahi təqdimat hazırlayın.

CAHANGİR CAHANGIROV VƏ XALQ MUSIQİSİ

Cahangir
Cahangirov

Görkəmli bəstəkar Cahangir Cahangirov 1921-ci ildə Bakının Balaxanı kəndində, fəhlə ailəsində anadan olub. Musiqiyə böyük maraq göstərən Cahangir Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının xalq musiqisi şöbəsinə qəbul olunur və filarmoniyanın mahnı və rəqs ansamblının xor qrupuna, sazçı qızlar ansamblına rəhbərlik edir. Təhsil illəri dövründə onun Nizami Gəncəvinin sözlərinə yazdığı «Gül camalın» romansı, skripka və fortepiano üçün sonatinası, «Arazın o tayında» vokal-simfonik poeması, «Skripka və simfonik orkestr üçün konsert» və digər əsərləri yaranır. Konservatoriyanı 1951-ci ildə bitirir. O, 1954-cü ildən ömrünün sonuna kimi konservatoriyanın xor kafedrasına rəhbərlik edir. 1957-ci ildə bəstəkar yazıçı Mirzə İbrahimovun «Gələcək gün» romanı əsasında «Azad» operasını, 1959-cu ildə «Füzuli» kantatasını yazar və bu əsər Məhəmməd Füzulinin 400 illiyi münasibətilə keçirilən müsabiqədə birinci yeri tutur. Bu illərdə bəstəkar mahnilar və müxtəlif janrlı musiqi əsərləri yazar. 1979-cu ildə bəstəkarın «Xanəndənin taleyi» operası Mirzə Fətəli Axundov adına Opera və Balet Teatrında tamaşaşa qoyulur. Onun bütün əsərləri Azərbaycan muğamlarına, xalq mahnı və rəqslərinə əsaslanır. Cahangir Cahangirov 1992-ci ildə Bakıda vəfat etmişdir.

Musiqi dinləyək

C.Cahangirov. «Skripka və simfonik orkestr üçün konsert»in III hissəsindən bir parça

C.Cahangirov bu əsərdə «Bu gün ayın üçüdür» adlı Azərbaycan xalq mahnısının melodiyasından istifadə etmişdir. Bu əsəri ilk dəfə skripkada Azərbaycanın Xalq artisti Azad Əliyev ifa etmişdir.

Azad Əliyev

Bu gün ayın üçüdür
(Azərbaycan xalq mahnısı)

Musical notation for the song 'Bu gün ayın üçüdür' in three staves of G clef music.

Mahnını yada salaraq oxuyaq

QARABAĞ
Musiqisi Cahangir Cahangirovun,
sözləri Rəfiq Zəkanındır.

I

Sən ellərin, könüllərin
Ülvi diyarısan,
Şirin canın, Azərbaycanın
Bir əbədi baharısan.

II

Quşlar uçar, güllər açar
Mavi qucağında.
Hara baxsan, zövq alacaqsan
Sənin İsa bulağında.

Nəqərat:

Cənnətim Qarabağ!
Zinətim Qarabağ!
Nəğmələr gülüstanısan,
Sevgi dastanısan.

Nəqərat:

1. «Bu gün ayın üçüdür» Azərbaycan xalq mahnısından hansı bəstəkar öz əsərində istifadə etmişdir?
2. Notla ifa edilən «Bu gün ayın üçüdür» mahnısı hansı tonallıqda səslənir?
3. «Qarabağ» mahnısının mətninə uyğun şəkil çəkin.

I YARIMILDƏ KEÇİLMİŞ MÖVZULARIN TƏKRARI SİNİF KONSERTİNƏ HAZIRLIQ

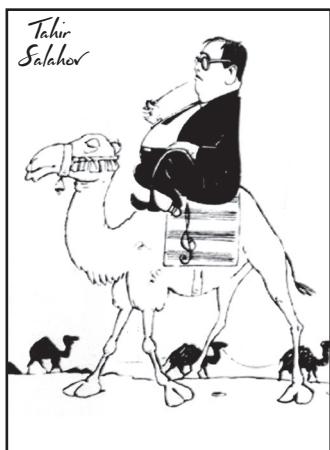
Bəstəkarlar üçün şarjlar

Qara Qarayev

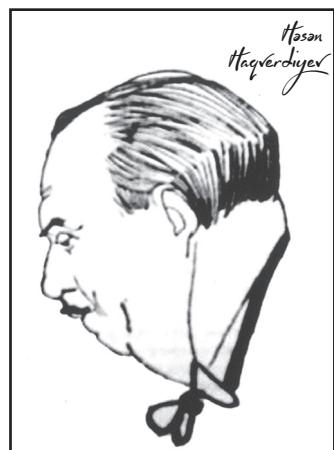
Cahangir Cahangirov

Soltan Hacıbəyov

Niyazi

Tofiq Quliyev

III BÖLMƏ

Muğamdan operayadək

MUĞAM HAQQINDA

Avropa musiqisindən fərqli olaraq, Azərbaycan musiqisində iki əsas yox, yeddi əsas lad, yəni yeddi əsas məqam və ya yeddi əsas muğam vardır.

Zaman keçdikcə bu yeddi muğam xalq sənətkarları tərəfindən cıalanaraq genişlənmiş və yeddi əsas muğam silsiləsinə əlavə muğamlar daxil olmuş, bu da muğamin zəngin xəzinəsinə və milli musiqimizin unudulmayan tarixinə çevrilmişdir. Notların sayı yeddi, həftə günlərinin sayı yeddi, muğamların sayının yeddi olması onlar arasında uyğunluğun olduğunu göstərir:

Muğam üçlüyü

Rast — bazar ertəsi;
Şur — çərşənbə axşamı;
Segah — çərşənbə;
Çahargah — cümə axşamı;
Hümayun — cümə;
Bayatı-Şiraz — şənbə;
Şüştər — bazar günü.

Muğamin yaranması və formallaşması ilə əlaqədar qeyd etmək lazımdır ki, əvvəllər dinlə bağlı olan «avaz», yaxud «avzat» sonradan qəzəllə birləşdirilərək muğama çevrilmişdir. Muğamı qəzəlsiz və qəzəli muğamsız təsəvvür etmək mümkün deyil. Uzun əsrlər boyu Azərbaycan xanəndələri muğam oxuyarkən Nizami, Xaqani, Füzuli, Nəsimi, Xətai, Şirvani və Vahidin qəzəllərindən istifadə etmişlər.

Musiqi dinləyək

«Şüştər» muğamından «Bərdaşt». Xalq artisti Alim Qasımovun ifasında

Bəstəkarlarımız ilham mənbəyi kimi həmişə muğamlarımızdan, muğam intonasiyalarından istifadə etmişlər.

Musiqi dinləyək

Arif Məlikov, «Məhəbbət əfsanəsi» baletindən «Xalq səhnəsi»

Arif Məlikov «Məhəbbət əfsanəsi» baletində «Xalq səhnəsi» üçün yazdığı hissədə məhz «Şüştər» müğamının intonasiyalarına müraciət etmişdir.

«Şüştər» müğamından
«Şüştər» təsnifi

Allegretto

Mahnını notla və sözləri ilə oxuyaq

ANANIN OĞLUNA NƏSİHƏTİ

*Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinin,
sözləri Mirzə Bayramovundur.*

Bu gün dö -yüş mey -da - nin - da qoç ki - mi sən da - yan, . o - ğull!

Bir i - gid -sən a - din çi - xib, ya -yi - lib hər ya - na, o - ğul!

Sən i-gid -ler cer - ge - sin - də hə - mi - şə gel sa - na, o - ğul!

Do -ğub -dur mərd a - na se - ni, sen de ol mər - da - na, o - ğul!

Qeh -re -man -lıq a - di sən -də ol -sun ni - şə - ne, ay o - ğul!

Qeh -re -man -lıq a -di sən -də ol -sun ni - şə - ne, ay o - ğull ol -sun ni - şə - ne,

ay o - ğul!

1. Muğamlarımızla həftə günlərinin arasında hansı əlaqə vardır?
2. «Ananın oğluna nəsihəti» mahnısı hansı ölçüdə yazılmışdır?
3. Müğamla əlaqədar şifahi təqdimat hazırlayın.

1990-cı İL 20 YANVAR FACİƏSİNİ SƏSLƏNDİRƏN MUĞAMLAR

20 yanvar 1990-cı ildə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü pozmaq cəhd'lərinə və keçmiş SSRİ rəhbərliyinin vətənimizə qarşı qərəzli siyasetinə etiraz əlaməti olaraq ayağa qalxmış dinc əhaliyə divan tutmaq məqsədilə Bakıya sovet hərbi hissələri daxil oldu. Rus ordusu ağır hərbi texnikanın köməyi ilə dinc əhalinin kütləvi etiraz aksiyasını vəhşicəsinə yatırtdı. Bu qırğın nəticəsində milliyyətindən asılı olmayaraq, yüzlərlə Azərbaycan vətəndaşı məhv edildi. Qanlı 20 Yanvar günü dünyasını dəyişənlər Şəhidlər xiyabanında torpağa tapşırıldı. Qırmızı qərənfillər axıdılmış şəhid qanının simvoluna çevrildi. Milli tariximi-çevrilən 20 Yanvarı xalqımız «Ümumxalq Hüzn Günü» kimi qeyd edir. Məhz 20 Yanvar günü Şəhidlər xiyabanında kədərimizi ifadə edən müğamlarımız «Hümayun», «Şüstər», mübarizə əhvali-ruhiyyəli «Çahargah» qoboy, kamança, tar, ud kimi qədim Azərbaycan xalq çalğı alətlərinin ifasında səsləndirilir.

Şəhidlər xiyabani

zin ən parlaq qəhrəmanlıq səhifələrindən birinə xalqımız «Ümumxalq Hüzn Günü» kimi qeyd edir. Məhz 20 Yanvar günü Şəhidlər xiyabanında kədərimizi ifadə edən müğamlarımız «Hümayun», «Şüstər», mübarizə əhvali-ruhiyyəli «Çahargah» qoboy, kamança, tar, ud kimi qədim Azərbaycan xalq çalğı alətlərinin ifasında səsləndirilir.

Musiqi dinləyək

«Hümayun». Azərbaycan klassik müğamından bir parça

«Hümayun» müğamının səs sırası

Musiqi dinləyək

Oqtay Rəcəbov. «Çingiz» simfoniya-rekviyem əsərindən «Revkiyem» adlanan VII hissə

Şəhid Çingiz Mustafayevə həsr olunmuş əsərdən dinlədiyimiz hissə xor kollektivi tərəfindən sözsüz, simfonik orkestrin müşayiəti ilə səslənir. Bu hissə «Hümayun» Azərbaycan klassik muğamına əsaslanır.

*Çingiz Mustafayev.
Azərbaycanın Milli
Qəhrəmanı*

ANANIN OĞLUNA NƏSİHƏTİ

*Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinin,
sözləri Mirzə Bayramovundur.*

I

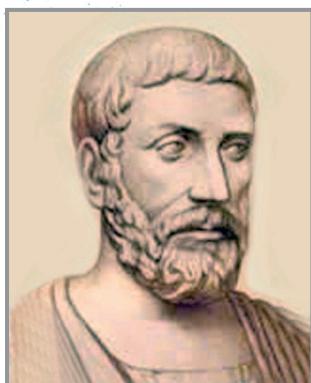
Bu gün döyüş meydanında qoç kimi sən dayan, oğul,
Bir igidsən adın çıxıb, yayılıb hər yana, oğul,
Sən igidlər cərgəsində həmişə gəl səna, oğul,
Doğubdur mərd ana səni, sən də ol mərdanə oğul,
Qəhrəmanlıq adı səndə olsun nişanə, ay oğul!

II

Azərbaycan, igidlərin yayılıb dünyaya səsi,
Hər bir dağın sinəsində var bir Koroğlu qalası.
Bu qaniçən düşmənlərin tezcə alınar havası,
Çöllər ona məzar olar, kəsilər murdar nəfəsi.
Al süngünü, sanc gözünə, qoy boyansın qana, oğul!

1. «Hümayun» Azərbaycan muğamının xarakteri necədir?
2. Oqtay Rəcəbovun «Çingiz» simfoniya-rekviyem əsərindən dinlədiyin musiqi nümunəsi hansı muğama əsaslanır?
3. «20 Yanvar günü Şəhidlər xiyabanında» mövzusunda şəkil çəkin.

<i>Pifaqor</i>		<i>do</i>	<i>re</i>	<i>mi</i>	<i>fa</i>	<i>sol</i>	<i>lyा</i>	<i>si</i>
Qırmızı	Narıncı	Sarı	Yaşıl			Mavi	Bənövşəyi	Qəhvəyi

Qədim yunan filosofu Pifaqor (təxminən b.e. əvvəl 570—490-cı illər) musiqinin yeddi tonunu icad etdi. Pifaqor bu tonları yüksəkliyinə görə və rəng müxtəlifliyinə görə belə yerləşdirdi:

Sxemdə göstərilən adlar isə eramızın 995—1050-ci illərində yaşamış nəzəriyyəçi və bəstəkar, not sisteminin yaradıcısı Qvido de Aretsonun müqəddəs İohannın xatirəsinə həsr etdiyi orta əsrlərdə geniş yayılmış kilsə himninin sözlərinin ilk hecalarından götürülmüşdür:

- Ut** — Ut queant laxis
- Re** — Resonare fibris
- Mi** — Mira gestorum
- Fa** — Famuli tuorum
- Sol** — Solve polluti
- La** — Labii reatum
- Sa** — Sancte Iohannes

Qədim yunanlar yeddi səma cismindən hər birinin Pifaqorun kəşf etdiyi yeddi tondan birinə uyğun olduğunu zənn edirdilər. Şərq alımları isə yeddi səma cismini müğamlarla belə əlaqələndirirdilər:

- Do** — Yupiter — Zərifkənd
- Re** — Saturn — Rəhavi
- Mi** — Ay — Nəva
- Fa** — Merkuri — Busəlik
- Sol** — Venera — Rast
- Lyा** — Günəş — Əraq
- Si** — Mars — Üşşaq

NOT SƏSLƏRİ VƏ MUĞAMLAR HAQQINDA

Sonradan oxumaq asan olsun deyə italyan musiqiçiləri Doni «ut» hecasını öz adının ilk hecası olan «do» ilə, Ansel isə «sa» hecasını «si» ilə əvəz etdi.

Bu səs sırası bu günə kimi dəyişilməmişdir.

Nildən Qanqa, Qafqazdan Orta Asiyaya, üzü Şərqə yayılan müğamlar **muğam**, **makom**, **mukam**, **dəsgah**, **təqsim**, **raqa** adlansa da, onların kökləri eyni bulaqdan su içmişdir.

Cahangir Cahangirov.

«Arazin o tayında» simfonik poemasının girişindən bir parça
Bu musiqi «Hümayun» muğam intonasiyalarına əsaslanır:

Andante sostenuto.

Musiqi dinləyək

«Hümayun» muğamından «Bərdaşt» şöbəsi. Kamançada ifa edir Azərbaycanın Xalq artisti Şəfiqə Eyvazova

Üzeyir Hacıbəyli. «Aşıqsayağı». Fortepiano triosunun ifasında

Bu əsər fortepiano triosu üçün yazılmışdır. Skripka, violonçel və fortepiano triosu üçün yazılmış «Aşıqsayağı» əsəri «Şur» Azərbaycan muğamı intonasiyaları üzərində səslənir.

Şəfiqə Eyvazova

BİZİM HƏYƏT

Musiqisi Fikrət Əmirovun, sözləri Teymur Elçinindir.

I

Bizim həyətdə çox uşaq var,
Bir-birini çox sevir onlar.
Böyük meydandır bizim həyət,
Qaynar qazandır bizim həyət.

II

Uca evləri nə göyçəkdir,
Onun dörd yanı gül-çiçəkdir.
Gömgöy dənizdir bizim həyət,
Hər vaxt təmizdir bizim həyət.

Nəqərat:

Bax, bax, nə gözəldir bizim həyət,
Gəl, bax, nə gözəldir bizim həyət.

Bu mahnı «Şur» Azərbaycan muğamına əsaslanır.

1. Notların adları necə yaranıb?
2. Üzeyir Hacıbəylinin «Aşıqsayağı» əsəri hansı alətlərdən ibarət trio üçün yazılmışdır?
3. «Bizim həyət» mahnısının xarakteri necədir?
4. «Not səsləri və muğamlar» mövzusunda şifahi təqdimat hazırlayıñ.

SOLTAN HACIBƏYOVUN YARADICILIĞINDA MUĞAM VƏ FOLKLOR MUSIQİSİ

Soltan Hacıbəyov

Soltan İsmayılov oğlu Hacıbəyov 1919-cu ildə Şuşa şəhərində anadan olub. Bəstəkar orta ixtisas musiqi məktəbini truba sinfi üzrə bitirir. 1939-cu ildən Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında professor, bəstəkar Boris Zeydmanın sinfində təhsil almağa başlayır. Konservatoriyada təhsil aldığı müddətdə Soltan Hacıbəyovun «Qızılıgül» (1940) musiqili komediyası tamaşaşa qoyulur. Bu illərdə bəstəkar skripka və simfonik orkestr üçün konsert, simli kvartet, simfonik variasiyalar, kantata və digər janrlı əsərlər yazır. 1946-cı ildə konservatoriyanı bitirir. II simfoniyasını tamamlayır. Bəstəkar bu dövrdə Türkmenistan Dövlət Opera və Balet Teatrının sıfarişi ilə «Kəminə və Qazı» adlı opera üzərində işləməyə başlayır, lakin bu iş tamamlaya bilmir. Qeyd olunan əsərin musiqisi əsasında S.Hacıbəyov «Karvan» simfonik lövhəsini yazır. 1950-ci ildə bəstəkarın «Gülşən» baleti yaranır. 50-ci illərdə Bolqarıstan və Çexoslovakiyaya səfər edən bəstəkar Azərbaycan xalq çalğı alətləri üçün «Bolqar süütası» və «Çex rəqsi» əsərlərini bəstələyir. 1964-cü ildə isə Hindistan səfərinin nəticəsi kimi «Hind mövzusunda süita»sı işıq üzü görür.

Bəstəkar «Karvan» simfonik lövhəsində «Şur» muğamının «Hicaz» söhbəsi intonasiyalarına əsaslanmışdır. Bu melodiya orkestrdə fleyta musiqi alətinin ifasında səslənir.

Musiqi dinləyək

Soltan Hacıbəyov. «Karvan» simfonik lövhəsindən bir parça

Fleyta

Karvan

Simfonik orkestr

Bəstəkar «Gülşən» baletində pambıq yiğimini təsvir edən musiqi lövhəsində «Çoban bayatısı» xalq melodiyasının intonasiyalarından istifadə etmişdir.

Soltan Hacıbəyov.

«Gülşən» baletindən «Pambıq yığımı»

Moderato

LAYLAY

Musiqisi Soltan Hacıbəyovun,
sözləri Mirmehdi Seyidzadənindir.

I

Yat, ay mənim körpə quzum, a laylay,
Yat, saçları ipək qızım, a laylay.
Laylay, balam, a laylay,
Laylay, gülüm, a laylay.

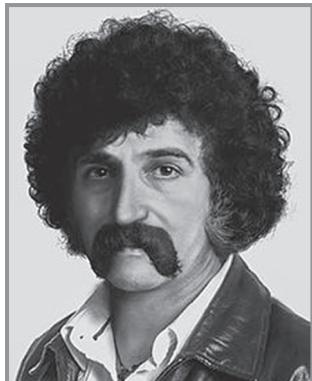
II

Pəncərədən boylanıb Ay, a laylay,
Yat, mən sənə deyim laylay, a laylay.
Yat, tərpədim beşiyini, a laylay,
Çəkim sənin keşiyini, a laylay.

1. Soltan Hacıbəyov hansı əsərində «Şur» muğamının «Hicaz» şöbəsinin intonasiyalarından istifadə edib?
2. Soltan Hacıbəyovun «Karvan» simfonik lövhəsi hansı əsərin musiqisi əsasında yazılmışdır?
3. Soltan Hacıbəyovun «Gülşən» baletində hansı Azərbaycan folklor musiqi nümunəsindən istifadə edilmişdir?
4. «Laylay» mahnısının məzmununa uyğun şəkil çəkin.

AMERİKA CAZI VƏ AZƏRBAYCAN MUĞAMI

Vaqif Mustafazadə

Görkəmli pianoçu, Azərbaycan muğamlarını caz texnikası ilə birləşdirərək muğam-caz musiqi janrının təməlini qoyan Vaqif Mustafazadə 1940-ci ildə Bakıda anadan olub. İçərişəhərdəki kiçik bir məhellədə böyüyən Vaqif ilk musiqi təhsilini anası Zivər xanımdan alır. Mahir pianoçu olan Zivər xanım Vaqifə xalq folklor nümunələri ilə yanaşı, klassik bəstəkarların — İohann Sebastian Baxın, Lyudviq Van Beethovenin, Volfqanq Amadey Motsartın, Üzeyir Hacıbəylinin və digərlərinin əsərlərini çalmağı öyrədir.

Gənc Vaqifi Amerikada, Qərbi Avropada təşəkkül tapmış caz musiqi janrı aludə etmişdi. O, gecələri sübhədək radio dalğalarında caz musiqisi dinləyir, onun sirlərini öyrənir və bu janrı muğamlı əlaqələndirir, onları müasir akkordlarla, caz üslubuna uyğun improvisasiya edir. O dövrə bu musiqiyə qoyulmuş qadağa qarşısında tab gətirməyən Vaqif Mustafazadə Tiflis şəhərinə gedir, Gürcüstan Dövlət Filarmoniyasında «Qaf-qaz» caz-triosu yaradır. 1970-ci ildə Bakıya qayıdan Vaqif Mustafazadə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqında «Leyli» adlı ilk qadın vokal kvartetinin əsasını qoyur. Bu kollektiv 1971-ci ildə Azərbaycan Televiziya və Radio Komitəsinin nəzdinə keçir və «Sevil» kvarteti kimi fəaliyyət göstərir.

Vaqif Mustafazadə 1978-ci ildə Monakoda VIII Beynəlxalq müsabiqədə birinci mükafata layiq görülür və Azərbaycanın Əməkdar artisti, Dövlət mükafatı laureatı adını alır.

Musiqi dinləyək

Vaqif Mustafazadə. «Mart» fortepiano pyesi

«Mart» fortepiano pyesi «Bayatı-kürd» kiçikhəcmli muğamının intonasiyalarına əsaslanan caz musiqisi nümunəsidir. Bəstəkar bu əsərdə sol əldən müasir caz akkordlarının melodik səslənməsində melodiyaya müşayiət kimi istifadə etmişdir.

Bəstəkar bu melodiyada liqa adlanan işarədən istifadə etmişdir. Liqa rabitə, əlaqə işarəsidir. Liqa eyni yüksəklikdə olan iki və ya bir neçə notu birləşdirərsə, səsin uzanma müddəti artar.

Vaqif Mustafazadə.
«Mart» fortepiano pyesindən melodiya

Moderato

GÜNƏŞƏ YOLLAR ÇƏK
*Musiqisi Azər Dadaşovun,
sözləri Nüsrət Kəsəmənlinindir.*

I

Sən əbədi baharsan od ürəkli,
Bir əzəmət, vüqarsan, ey gəncliyim.
Sən həmişə yaşarsan bu adınla,
Sən sabaha baxarsan, ey gəncliyim.

Nəqərat:

Irəli, dostum, hücum sabahlara,
Çətində, darda irəli, gəncliyim.
De gənclik hara, de bu dinclik hara,
Şərəflə ötür illəri, gəncliyim.

1. Vaqif Mustafazadə musiqi mədəniyyətinə hansı yeniliyi gətirib?
2. «Mart» fortepiano pyesinin xarakteri necədir?
3. «Mart» fortepiano pyesinin xarakterinə uyğun şəkil çəkin.

CORC GERŞVİN VƏ CAZ

Corc Gerşvin

Corc Gerşvin caz xarakterli musiqini Avropa simfonik musiqisinin janr və formaları ilə birləşdirib.

Corc Gerşvin Avropa musiqisi ilə bağlılığı aydın duyulan lirik caz mahnıları ilə məşhurlaşdı. Sonra o, «Qaralar ağlardan heç də az diqqətə layiq deyil» ideyasını aşılan «Porqı və Bess» operasını yazdı. Bu simfo-caz üslubunda yazılan ilk opera idi. Bu üslubda Corc Gerşvin bir neçə böyük konsert əsəri də yazdı.

Corc Gerşvinin fortepiano və orkestr üçün konsertinin ifasından sonra o dövrün musiqiçilərindən biri yazdı: «Pişiklər isti

şorba dolu qab ətrafında fırlandığı kimi, bir çox bəstəkarlar da caz ətrafında fırlanaraq gözləyirlər ki, o, bir az soyusun və onlar dillərini yandırma-dan yesinlər. Corc Gerşvin bu problemi həll edə bildi. Məşhur nağıldakı şahzadə kimi, o, Zoluşkanın əlindən tutaraq onu paxıl bacısının acığına şahzadə qız adlandıra bildi...»

Caz mahnısına Avropa musiqisi, ənənəvi Avro-pa opera və instrumental konsert janrına isə zənci caz musiqisi gətirən Corc Gerşvin yenilikçi bəstəkar idi.

Corc Gerşvin piano arxasında

Corc Gerşvin. «Blyuz tonlarında rapsodiya»

Aramla

p

Melodiyanın yazıldığı major qammasını oxuyaq:

Lya b maj.

Lya bemol major qamması 4 bemol işaretisi olan major qammasıdır: si bemol, mi bemol, lya bemol, re bemol.

Musiqi dinləyək

Corc Gerşvin. «Blyuz tonlarında rapsodiya»

GÜNƏŞƏ YOLLAR ÇƏK Musiqisi Azər Dadaşovun, sözləri Nüsrət Kəsəmənlinindir.

Maestoso agitato con calore

Sən ə - bə - di ba - har - san od ü - rək - li,

Bir ə - zə - mət, vü - qar - san, ey gənc - li - yim.

Sən hə - mi - şə ya - şar - san bu a - dın - la,

Sən sa - ba - ha ba - xar - san, ey gənc - li - yim.

Sən hə - mi - şə ya - şar - san bu a - dın - la,

Sən sa - ba - ha ba - xar - san, ey gənc - li - yim.

ey gənc - li - yim.

1. Corc Gerşvinin yaradıcılığı hansı musiqi üslubuna aid edilə bilər?
2. Corc Gerşvinin yazdığı opera necə adlanır?
3. «Günəşə yollar çək» mahnisının xarakteri necədir?
4. Corc Gerşvin haqqında internet materiallarından istifadə etməklə şifahi təqdimat hazırlayın.

AZƏRBAYCAN BƏSTƏKARLARININ YARADICILIĞI VƏ «RAST» MUĞAM İNTONASIYALARI

Azərbaycan xalq mahnı və rəqsleri, aşiq musiqisi və müğamlar bəstəkarlarımız üçün ilham mənbəyi olmuşdur. Bəstəkarlarımız müğam intonasiyalarından və o cümlədən «Rast» müğamının intonasiyalarından öz əsərlərində istifadə etmişlər. Məsələn, dahi Üzeyir Hacıbəyli özünün «Əsli və Kərəm» operasında «Rast» müğamına əsaslanan «Çal-oyna» adlı Azərbaycan xalq mahnısından «Qızlar xoru»nda istifadə etmişdir. Soltan Hacıbəyov «Gülşən» baletində «Kişilər rəqsi»ndə «Rast» müğamının intonasiyalarından istifadə edərək əsl «Yallı» janrında gözəl musiqi nümunəsi yaratmışdır. Qara Qarayev «Yeddi gözəl» baletində «Adajio» musiqi nümunəsi üçün məhz «Rast» müğam intonasiyalarına müraciət etmişdir.

Musiqi dirləyək

Üzeyir Hacıbəyli. «Əsli və Kərəm» operasından «Qızlar xoru»

«Rast» müğamına əsaslanan
«Çal-oyna» Azərbaycan xalq mahnısı

Moderato

İki musiqi əsərinin oxşar və fərqli cəhətləri

Fərqli

«Çal-oyna»
Azərbaycan xalq
mahnısı

- Xalq çalğı alətləri ansamblının müşayiətilə xor tərəfindən ifa olunur.

Oxşar

Üzeyir Hacıbəylinin
«Əsli və Kərəm»
operasından «Xor»

Melodiylər

- Xor və simfonik orkestr tərəfindən səslənir.

Musiqi dinləyək və notla oxuyaq

QARA QARAYEV.
«Yeddi gözəl» baletindən «Adajio»

Adajio

cress...

3 3

3

Adajio baletdə iki nəfərin oynadığı ağır templi rəqsə deyilir.

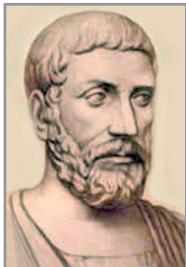
GÜNƏŞƏ YOLLAR ÇƏK
Musiqisi Azər Dadaşovun,
sözləri Nüsrət Kəsəmənlinindir.

Bu mahnının nəqəratı «Rast» muğamının intonasiyalarına əsaslanır.

1. «Rast» muğamına əsaslanan hansı bəstəkar əsərləri var?
2. Hansı bəstəkar öz operasında «Çal-oyna» Azərbaycan xalq mahnısından istifadə etmişdir?
3. Xalq musiqimizlə əlaqədar şifahi təqdimat hazırlayın.

Səkilləri göstərilənlərin adlarını təyin edin.

TESTLƏR

1. Xalq artisti Alim Qasımov kimdir?

- a) müğənni b) xanəndə

2. Arif Məlikovun «Məhəbbət əfsanəsi» baletindən «Xalq səhnəsi» musiqisi hansı muğama əsaslanır?

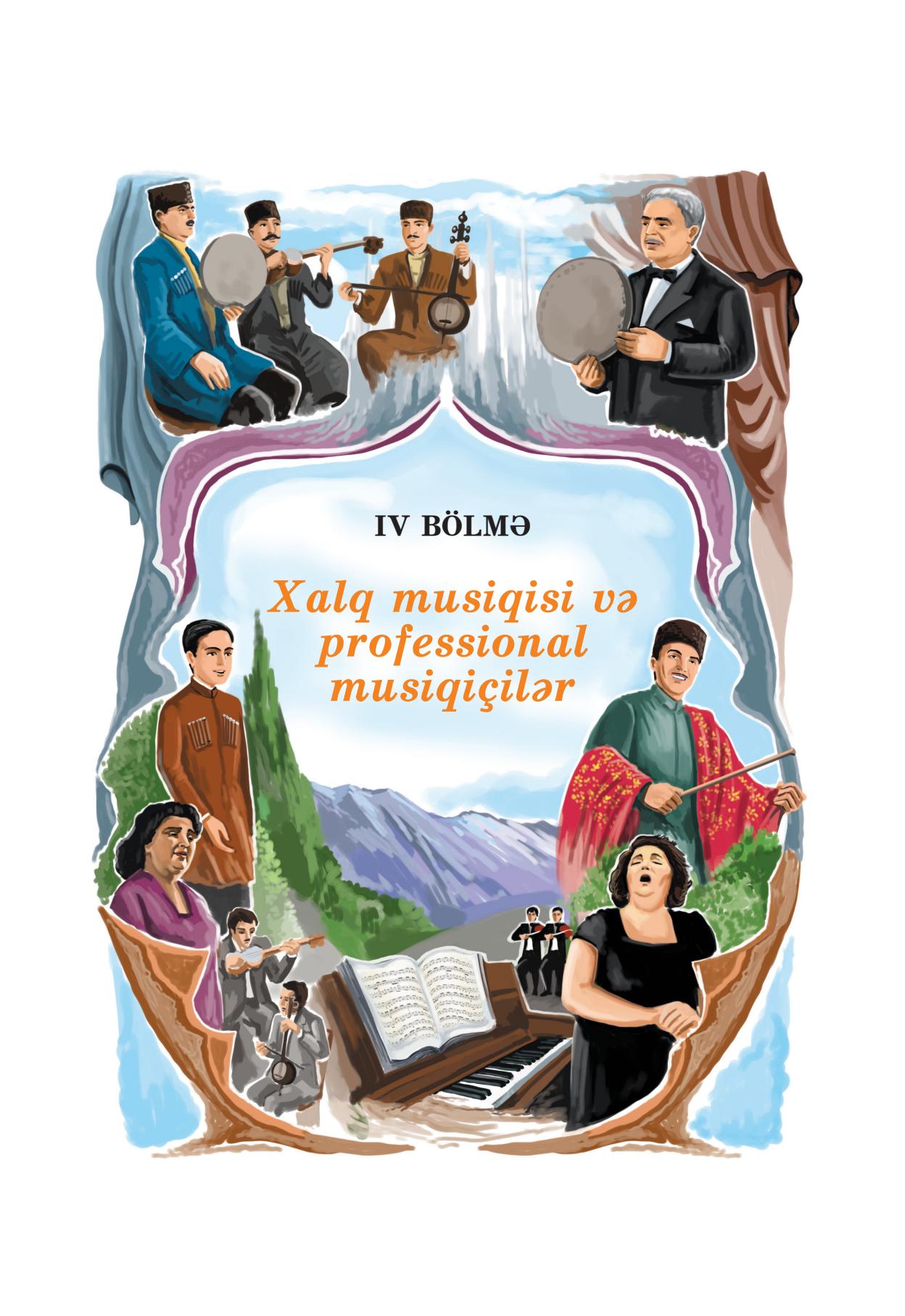
- a) «Bayatı-Şiraz» b) «Segah» c) «Şüstər»

3. Xalq artisti Şəfiqə Eyvazova hansı musiqi alətində ifa edir?

- a) tar b) kamança c) kanon

4. Soltan Hacıbəyovun «Karvan» simfonik lövhəsində «Şur» muğamının «Hicaz» şöbəsinin melodiyasını hansı nəfəs aləti ifa edir?

- a) tütək b) fleyta c) klarnet

IV BÖLMƏ

Xalq musiqisi və professional muziqicilər

BÜLBÜL VƏ XALQ MUSIQİSİ

Bülbül

Qarabağ adlanan üzüyün zümrüd qaşı hesab edilən Şuşa şəhərində 1897-ci ildə gələcəkdə vokal sənətimizin tacı olacaq bir uşaq dünyaya göz açır. Atası Məşədi Rza dünyaya gələn körpəsinə Murtuza adını qoyur. Kiçik yaşlarından qədim Şuşanın təkrarolunmaz təbiəti, meşələri, soyuq bulaqları ilə bərabər, o dövrün görkəmli xanəndələrinin məlahətli ifaları Murtuzanı valeh edir. Bəzən təbiətin qoynunda eşitdiyi mahniları gizlilər zülmə edən kiçik Murtuza, sonradan el məclislərində oxumağa başlayır. Onu eşidənlər Murtuza Məmmədovu «Bülbül» deyə çağırmağa başlayırlar. 18 yaşında Bülbül konsertdə iştirak etmək üçün Tiflis şəhərinə dəvət alır və bununla da Zaqqafqaziyada məşhur bir müğənni kimi tanınır.

1920-ci ildə Bakı şəhərində konservatoriya yaradılır və burada Bülbül 1921—1927-ci illər ərzində vokal sənətinin sirlərinə yiyələnir.

1927-ci ildə Bülbül ixtisasını artırmaq üçün Milan şəhərinə gedir. La-Skala Teatri onun sənətinin inkişafına böyük təsir göstərir. 1931-ci ildə Bakıya qayıdan Bülbül Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrının solisti və Azərbaycan konservatoriyasında pedaqqıq kimi fəaliyyətə başlayır. 1934-cü ildə Reynqold Qliyerin «Şahsənəm» operasında Aşıq Qərib, 1935-ci ildə Müslüm Maqomayevin «Nərgiz» operasında Əlyar, Cakomo Puççininin «Toska» operasında Kavaradossi, nəhayət, 1937-ci ildə Üzeyir Hacıbəylinin «Koroğlu» operasında Koroğlunun partiyasını böyük müvəffəqiyyətlə oxuyur.

1938-ci ildə Moskvada Azərbaycan İncəsənəti ongünlüyündə «Koroğlu» operasında və «Arşın mal alan» operettasındaki müvəffəqiyyətli çıxışına görə o, keçmiş Sovet İttifaqında SSRİ Xalq artisti adına layiq görülən ilk sənətkar olur.

1950-ci ildə Bülbül Dövlət mükafatına layiq görülür.

Musiqi dinləyək

«Mən aşiq» Azərbaycan xalq mahnısı. İfa edir Bülbül

Üzeyir Hacıbəyli.
«Koroğlu» operasının III pərdəsindən
«Koroğlunun ariyası».
İfa edir Bülbül

Moderato

Mahnı oxuyaq

EVLƏRİ VAR XANA-XANA
(Azərbaycan xalq mahnısı)

I

Evləri var, a gülüm, xana-xana,
Mən kül oldum, aman, aman,
Yana-yana.
Yaylığının yanı buta,
Məni saldın, aman, aman,
Yanar oda.

II

Obaları, a gülüm, oymaq-oymaq,
Heç olmazmış, aman,
aman, yerdən doymaq.
Üzün gülər, ləbin qaymaq,
Yalan sözdür, aman, aman,
Yerdən doymaq.

1. «Evləri var xana-xana» mahnısının xarakteri necədir?
2. Bülbülü xanəndə, yoxsa müğənni adlandırmaq olar?
3. Bülbül hansı xarici ölkədə vokal sənəti üzrə təhsil almışdır?
4. Bülbül haqqında şifahi təqdimat hazırlayıın.

RƏŞİD BEHBUDOV VƏ XALQ MUSIQİSİ

Rəşid Behbudov

Rəşid Behbudov 1915-ci ildə Tiflis şəhərində anadan olub. Behbudovlar ailəsi bir müddət Tiflisdə yaşadıqdan sonra 1943-cü ildə Azərbaycana köçmüdüdür. 1944-cü ildə Bakıdakı «Zabitlər evində» dahi Üzeyir Hacıbəyli gənc Rəşidin ifasında «Arşın mal alan» operettasından Əsgərin ariyasını dinləmiş və eyniadlı filmdə Əsgər rolunu Rəşid Behbudova tapşırılmışdır.

55 illik yaradıcılığı dövründə o, dünyanın ən müxtəlif nöqtələrində konsert proqramları ilə çıxış etmişdir. Onun sonuncu konsertləri 1988-ci ildə Türkiyədə və Hindistanda olmuşdur.

Rəşid Behbudov 1946-ci ildə Üzeyir Hacıbəylinin «Arşın mal alan» filmində ifa etdiyi Əsgər roluna

görə Dövlət mükafatı laureati adına, elə həmin ildə Azərbaycanın Əməkdar artisti, 1951-ci ildə Azərbaycanın Xalq artisti, 1959-cu ildə isə SSRİ-nin Xalq artisti, 1980-ci ildə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, «Qızıl ulduz» və «Lenin» ordeninə, 1986-ci ildə isə Gürcüstan Respublikasının Əməkdar incəsənət xadimi fəxri adlarına layiq görülmüşdür.

Rəşid Behbudov opera solisti kimi də tanınmış, Fikrət Əmirovun «Sevil» operasında Balaş rolunu səsləndirmiştir.

Musiqi dinləyək

Fikrət Əmirov. «Sevil» operasından «Balaşın ariyası».
İfa edir Rəşid Behbudov

Musiqi dinləyək

«Gözəlim sənsən». Azərbaycan xalq mahnısı. İfa edir Rəşid Behbudov

Həzin melodiyyaya malik bu mahnı aramlı tempdə səslənir. Gözəl tenor səsə malik müğənni bu mahnını böyük zövqlə kiçik estrada ansamblının müşayiəti ilə oxuyur.

Rəşid Behbudovun repertuarında çoxlu sayda Azərbaycan xalq mahnıları olmuşdur: «Küçələrə su səpmişəm», «Gül oğlan», «De, gülüm gəlsin, ay nənə», «Gözəlim sənsən», «Araz üstə, buz üstə» və s.

Mahnını dinləyək və notla oxuyaq

KÜÇƏLƏRƏ SU SƏPMİŞƏM (Azərbaycan xalq mahnısı)

Moderato cantabile

Bəstəkar Fikrət Əmirov «Küçələrə su səpmişəm» Azərbaycan xalq mahnısını səs və fortepiano üçün işləmişdir.

Mahnını notla və sözləri ilə oxuyaq

EVLƏRİ VAR XANA-XANA (Azərbaycan xalq mahnısı)

Moderato

Ev - lə - ri var, a gü - lüm, xa - na - xa - na,

Mən kül ol - dum, a - man, a - man, ya - na - ya - na.

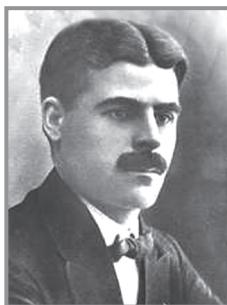
Yay - li - ğı - nın ya - ni bu - ta,

Mə - ni sal - din, a - man, a - man, ya - nar o - da. da.

1. «Evləri var xana-xana» Azərbaycan xalq mahnısının xarakteri necədir?
2. Rəşid Behbudovun oxuduğu «Gözəlim sənsən» Azərbaycan xalq mahnısını hansı ansambl müşayiət edir?
3. «Küçələrə su səpmişəm» Azərbaycan xalq mahnısını fortepiano və səs üçün hansı bəstəkar işləmişdir?
4. Dinlədiyiniz xalq mahnıları haqqında yazılı təqdimat hazırlayın.

XALQ MUSIQİSİ VƏ XALQ SƏNƏTKARLARI

*Hüseynqulu
Sarabski*

*Seyid
Şuşinski*

*Əhsən
Dadaşov*

XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəllərində Qarabağın mahir müğam ustalarından olan tarzən Mirzə Sadığın (Sadıqcan) ilk dəfə tarın ifaçılıq texnologiyasını dəyişərək onun simlərinin sayını beşdən on birə çatdırması təbii ki, tara hərtərəfli imkanlar açdı. Sadıqcandan sonra Bakı tarzənlərindən Mirzə Mənsur və Məşədi Süleyman qardaşlarının müğam sənətimizin inkişafında müstəsna rolu oldu. Görkəmli tarzənlərimizdən Məşədi Zeynal, Mirzə Fərrux, Şirin Səlyanlı, Məmmədxan və başqaları, mahir xanəndələrimiz Cabbar Qaryağdıoğlu, Şəkili Ələsgər, Mirzağa Hacıağababa oğlu, Məşədi Məmməd, Hüseynqulu Sarabski, Segah İslam və bir qədər sonra Seyid Şuşinski, Xan Şuşinski, Zülfü Adıgözəlov Azərbaycan müğam sənətinin korifeyləridir.

Onlardan sonrakı dövrlərdə isə istər klassik xanəndələrin son nəсли ilə əməkdaşlıq etmiş tarzənlər — Bəhram Mansurov, Əhmədxan Bakıxanov, Hacı Məmmədov, Əhsən Dadaşov, Baba Salahov, Həbib Bayramov, Sərvər İbrahimov, Əliyaga Quliyev, istərsə də nisbətən cavanlar — Ramiz Quliyev, Ağasəlim Abdullayev və başqaları, kamança ifaçıları — Habil Əliyev, Tələt Bakıxanov, Elman Bədəlov, Şəfiqə Eyvazova və başqaları sələflərinin layiqli davamçılarıdır. Xanəndələr — Hacıbaba Hüseynov, Rübəbə Muradova, Əbülfət Əliyev, Yaqub Məmmədov, Şövkət Ələkbərova, Əlibaba Məmmədov, Sara Qədimova, Tükəzban İsmayılova, Fatma Mehrəliyeva, Arif Babayev, Qədir Rüstəmov, Zeynəb Xanlarova, Səxavət Məmmədov, Səkinə İsmayı-

*Cabbar
Qaryağdıoğlu*

*Xan
Şuşinski*

*Sərvər
İbrahimov*

lova, Ağaxan Abdullayev, Alim Qasımov və başqları isə özünəməxsus yaradıcılıq xüsusiyyətləri ilə seçilən müğam ustalarımızdır.

XX əsrin ikinci yarısında Azərbaycan qarmon ustalarından — kor Əhəd, Teyyub Dəmirov, Məmmədağa Ağayev, çağdaş sənət ustalarımızdan Avtandil İsrafilov, Zakir Mirzəyev, balaban və klarnet ifaçılarından Ələkbər Əsgərov, Şəmsi İmanov, Vəli Qədimov, Əşrəf Əşrəfzadə, Bəhrüz Zeynalov, ud ifaçıları — Əhsən Dadaşov, Yasəf Eyvazov, Əsgər Ələkbərov və başqlarının müstəsna yaradıcılıq və ifaçılıq xidmətlərini qeyd etmək olar.

Habil Əliyev

Musiqi dinləyək

«Qarabağ şikəstəsi» zərbi-muğamından bir parçanı Xan Şuşinskiyin ifasında dinləyək

Çox zaman el sənətkarları mahni, rəqs, təsnif və s. bəstələyirlər. Məsələn, «Qubanın ağ alması», «Şuşanın dağları» və s. kimi mahnilər Xan Şuşinskiyə məxsusdur.

Bir çox hallarda bəstəkarlar hansısa məşhur ifaçının xüsusiyyətlərinə uyğun əsərlər də yazırlar. Məsələn, dünya şöhrətli bəstəkar, Xalq artisti Firəngiz Əlizadə məşhur kamən ifaçısı Habil Əliyev haqqında violonçel və fortepiano üçün «Habilsayağı» əsərini yazmışdır.

Firəngiz Əlizadə

Musiqi dinləyək

Firəngiz Əlizadə. «Habil-sayağı»

Bəstəkar bu əsərində Habil Əliyevin kaməncəda ifaçılıq xüsusiyyətlərini violonçel alətində məhərətlə təsvir etmişdir.

Mahnını yada salaq və oxuyaq

ŞUŞANIN DAĞLARI

Musiqisi və sözləri

Xan Şuşinskinindir.

I

Şuşanın dağları başı dumanlı,
Qırmızı koftalı, yaşıl tumanlı,
Dərdindən ölməyə çoxdur gumanlı.

Şuşa qalası

Şuşa dağları

II

Şuşada axşamlar doğar ulduzlar,
Onlardan gözəldir gəlinlər-qızlar,
Oturub yol üstə yarını gözlər.

Nəqərat:

III

Şuşanın hər yandan gəlir sorağı,
Tərifə layiqdir İsa bulağı,
Dağları, bağları qızlar oylağı.

Nəqərat:

1. İlk dəfə tarın quruluşunu kim dəyişib?
2. Məşhur xanəndələrimizdən kimləri tanıyırsınız?
3. Məşhur tarzən və kamança ifaçılarının adlarını söyləyin.
4. Azərbaycan xalq çalğı alətləri haqqında şifahi təqdimat hazırlayın.

*Hüseynqulu Sarabski
Məcnun rolunda*

MUĞAMDAN OPERAYADƏK

Azərbaycanın professional musiqi tarixi Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən Tağıyev teatrının səhnəsində tamaşaşa qoyulmuş Üze-yr Hacıbeylinin «Leyli və Məcnun» operası ilə başlayır (1908-ci il 25 yanvar). Tamaşanın dirijoru Əbdürəhim bəy Haqverdiyev, rejissor Hüseyin Ərəblinski idi. Məcnun rolunda Hüseynqulu Sarabski, Leyli rolunda isə o dövrdə Şərq dünyasında qadın xanəndələrin səhnə ala bilməməsi səbəbindən əvvəlcə çayçı şagirdi Əbdürəhim Fərəcov, sonralar isə aktyor Əhməd Ağdamski oynamışdır. M.Füzulinin eyniadlı poeması əsasında yazılmış bu əsər muğam-improvizasiya operası kimi tanınır. Burada muğamlardan əlavə, xalq musiqimizin mahni və rəqs kimi folklor janrlarından da istifadə olunmuşdur. Lakin bütün bunlarla bərabər, opera bilavasitə bəstəkarın özünə-məxsus olan musiqi nümunələri ilə zəngindir.

5 pərdə və 6 şəkildən ibarət olan opera uvertüra ilə başlayır. Uvertürada operada istifadə olunmuş musiqi nümunələri səslənir. Belə musiqi nümunələrindən biri ərəb qəbile başçısı Nofəlin mövzusu «Heyratı» zərbi-muğamına əsaslanır. Bu marşvari bir musiqi nümunəsidir və sonra onu «Şəbu-hicran» adlanan xor musiqisinin lirik təranələri əvəz edir.

Bu gələn yara bənzər (Azərbaycan xalq mahnısı)

Moderato

The musical score consists of three staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 2/4 time signature. It features eighth-note patterns and some sixteenth-note grace notes. The second staff continues with the same key and time signature, showing a mix of eighth and sixteenth notes. The third staff concludes the section with eighth-note patterns. The lyrics are written in parentheses under the notes:

Bu gələn yara bənzər
(Azərbaycan xalq mahnısı)

Musiqi dinləyək

Üzeyir Hacıbəyli. «Leyli və Məcnun» operasından «Uvertüra»

Operada Azərbaycan xalq mahnılarından da istifadə olunub. III pərdədə səslənən «Qızlar xoru»nun melodiyası «Bu gələn yara bənzər» Azərbaycan xalq mahnısından götürülüb.

NƏ GÖZƏLDİR AZƏRBAYCAN!

*Musiqisi Emin Sabitoğlunun,
sözləri İbrahim Kəbirlinindir.*

I

Hara getsən, göz sevindir,
Könüllər aç, ürək dindir.

Elə tərpən, elə davran,
Görən desin: «Nə gözəldir
Azərbaycan!»

II

Dağ başından çən enməsin,
Etibarın tükənməsin.
Dost yaransın dostluğundan,
Görən desin: «Nə gözəldir
Azərbaycan!»

Nəqərat:

Ayağını yerə bərk bas,
İzlərini dünyaya yaz,
Addımından qopsun tufan,
Görən desin: «Nə gözəldir
Azərbaycan!»

«Nə gözəldir Azərbaycan!» mahnısı «Şüstər» muğamının «Tərkib» şöbəsinə əsaslanır.

1. Azərbaycan professional musiqi tarixi hansı əsərin tamaşa yoxulması ilə başlayır?
2. «Leyli və Məcnun» operasında Məcnunun və Leylinin ilk ifaçısı kim olmuşdur?
3. «Leyli və Məcnun» operasındaki «Qızlar xoru» hansı Azərbaycan xalq mahnısından bəhrələnib?
4. «Muğam və «Leyli və Məcnun» operası» mövzusunda yazılı təqdimat hazırlayıñ.

ZEYNƏB XANLAROVA VƏ AZƏRBAYCAN MUĞAMI

Zeynəb Xanlarova Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti Zeynəb Xanlarova 1936-ci ildə Bakı şəhərində anadan olub. 1956-ci ildə M.Ə.Sabir adına Bakı Pedaqoji Məktəbi, 1961-ci ildə isə A.Zeynallı adına Bakı Musiqi Texnikumunu Xalq artisti, xanəndə Seyid Şuşinskiin sinfində bitirmişdir. Elə həmin ildən (1961) M.F.Axundov adına Opera və Balet Teatrında solist kimi işə başlayan müğənni Üzeyir Hacıbəylinin «Leyli və Məcnun», «Əsli və Kərəm» operalarında Leyli və Əsli surətlərinin gözəl ifaçısı olmuşdur. Zeynəb Xanlarova digər musiqi nümunələri ilə yanaşı, muğamları da məharətlə ifa etmişdir. «Çahargah» muğamının ilk qadın ifaçısı da məhz Zeynəb Xanlarova olmuşdur. Yaradıcılığı dövründə müğənni «Şahnaz», «Mahur», «Qatar», «Bayatı-Şiraz» və digər klassik muğamlarımızı ifa etmişdir. O eyni zamanda Azərbaycan və dünya xalqlarının mahnılarının, bəstəkar mahnılarının, Azərbaycan təsniflərinin mahir ifaçısı olmuşdur. Zeynəb Xanlarova «Şərəf nişanı», «Xalqlar dostluğu», «Şöhrət», «İstiqlal» ordenlərinə layiq görülmüşdür.

Musiqi dinləyək

«Çahargah» muğamından bir parça. İfa edir Zeynəb Xanlarova

Zeynəb Xanlarova muğam, xalq mahnları, bəstəkar mahnılarının mahir ifaçısı olduğu üçün onu müğənni-xanəndə adlandırmış olar.

Musiqi dinləyək

Üzeyir Hacıbəyli. «Leyli və Məcnun» operasından «Leyli və İbn Salamın dueti»

**Zeynəb Xanlarova
və Arif Babayev.
«Leyli və Məcnun»
operasından**

Üzeyir Hacıbəyli.

«Leyli və Məcnun» operasından
«Leyli və İbn Salamın dueti»ndən bir parça

Tempo di valse

Mahnının notla və sözləri ilə oxuyaq

NƏ GÖZƏLDİR AZƏRBAYCAN!

Musiqisi Emin Sabitoğlunun, sözləri İbrahim Kəbirlinindir.

mf **Moderato**

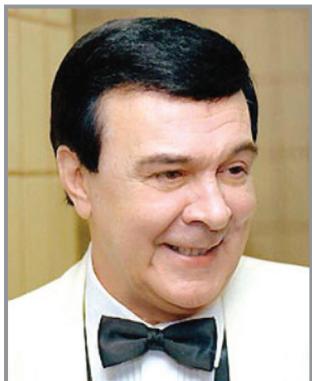
Ha-ra get-sen, göz se-vin-dir. Kö-nül-ler aç, ü-rek din - dir
 e-le tər-pən, e-le dav-ran, Gö-rən de-sin: «Nə gö-zəl-dir, A-zər-bay -
 can». A-ya-ğı-nı ye-re bərk bas, iz-lə-ri-nı
 dün-ya-ya yaz, ad-di-min-dan qop-sun tu - fan fan.
 Gö-rən de-sin: «Nə gö-zəl-dir A - zər - bay - can!»

Bu mahnını da ilk dəfə Zeynəb Xanlarova ifa etmişdir.

1. Zeynəb Xanlarovani müğənni, yoxsa xanəndə adlandırmaq olar?
2. «Leyli və İbn Salamın dueti»ni musiqinin hansı janrına aid etmək olar?
3. Zeynəb Xanlarova hansı mükafatlara layiq görülmüşdür?
4. Zeynəb Xanlarova haqqında yazılı təqdimat hazırlayıb.

MÜSLÜM MAQOMAYEV (NƏVƏ) VƏ MUĞAM OPERASI

*Müslüm
Maqomayev*

Fiqaronun, «Toska» operasında Skarpianın rollarını büyük məharət və ustalıqla ifa etmişdir. İlk dəfə Parisdəki «Olimpiya» konsert salonunda böyük konsert verib.

1968-ci ildə Üzeyir Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını vokal sinfi üzrə bitirib. İlk beynəlxalq mükafatını Polşanın Sopot şəhərində keçirilən festivalda alan gənc müğənni Azərbaycan estrada-simfonik orkestrinin bədii rəhbəri vəzifəsində çalışıb və onun tərkibində uzun müddət Fransa, Bolqarıstan, Polşa, Finlandiya, Kanada, İran və digər ölkələrdə konsertlər verib. Müğənni, eyni zamanda gözəl mahnıların müəllifi olub. Onun şair Nəbi Xəzrinin sözlərinə bəstələdiyi «Azərbaycan» mahnısı xalq tərəfindən sevilib.

Musiqi dinləyək

Müslüm Maqomayev. «Şah İsmayıł» operasından «Aslan şahın ariyası»

*Müslüm Maqomayev
Aslan şah rolunda*

Polad Bülbüloğlu.
«Şən Azərbaycan»

Allegretto

Bu mahnının ilk ifaçısı Müslüm Maqomayevdir.

Musiqi dinləyək

Cüzeppé Verdi. «Rigoletto» operasından «Hersoqun ariyası». İfa edir Müslüm Maqomayev

Müslüm Maqomayevin ən sevdiyi opera ariyalarından biri italyan bəstəkarı Cüzeppé Verdinin «Rigoletto» operasından «Hersoqun ariyası»dır.

AZƏRBAYCAN
Musiqisi Müslüm Maqomayevin,
sözləri Nəbi Xəzrinindir.

I

Ey əziz anam, Azərbaycan,
Sənə bağlıyam, Azərbaycan.
Ömrümün mənasısan, Azərbaycan,
Qardaşlıq dünyasısan, Azərbaycan,
Anamın anasısan, Azərbaycan.

II

Ey ana yurdum, Azərbaycan,
Çinarlı yurdum, Azərbaycan.
Sənsən arzum, zəfərim, Azərbaycan,
Çağlayan gur Xəzərim, Azərbaycan.
Günəşli al səhərim, Azərbaycan,
Gözəlliklər məskənim, Azərbaycan.

1. «Şah İsmayıł» operasında Müslüm Maqomayev hansı ariyanı ifa edib?
2. «Azərbaycan» mahnısını ilk dəfə kim ifa etmişdir?
3. Müslüm Maqomayevin «Azərbaycan» mahnısının xarakteri necədir?
4. Müslüm Maqomayev (nəvə) haqqında şifahi təqdimat hazırlayın.

ŞÖVKƏT ƏLƏKBƏROVA VƏ AZƏRBAYCAN MUĞAMI

*Şövkət
Ələkbərova*

Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti Şövkət Ələkbərova 1922-ci ildə Bakı şəhərində anadan olub. Onun anası qadınlardan ibarət orkestrdə tar çalırdı və qızını tez-tez məşqlərinə aparırdı. Atası xalq musiqimizi, muğam və aşiq musiqisini sevən bir adam idi. Şövkət Ələkbərovada kiçik yaşılarından musiqiyə böyük maraq yaranmışdı. Bu maraq 12 yaşında onu musiqi məktəbinin kamança sinfinə gətirmişdi. Tezliklə onların evində tar, kamança və qardaşının ifasında zərb alətindən ibarət xalq üçlüyü yaranır. Gələcəyin böyük müğənnisi, eyni zamanda yeri gəldikcə mahnilər və muğamlardan parçalar da oxuyurdu. 1937-ci ildə Respublika Həmkarlar İttifaqının keçirtdiyi müsabiqədə Şövkət Ələkbərova qalib gəlir. Yekun konsert Opera və Balet Teatrının səhnəsində keçirilir və gənc müğənni «Qarabağ şikəstəsi» zərbi-muğamını ifa edir. Konsertdə iştirak edən Üzeyir Hacıbəyli onu M.Maqomayev adına Filarmoniyanın solisti təyin edir. Sonradan o həm də Azərbaycan Konsert Birliyinin solisti olur. 1959-cu ildə isə Xalq artisti kimi fəxri ada layiq görülür.

Şövkət Ələkbərova xalq mahniları, muğamlar ilə bərabər, Səid Rüstəmovun, Ağabacı Rzayevanın, Şəfiqə Axundovanın, Zakir Bağırovun, Polad Bülbüloğlunun, Emin Sabitoğlunun, Tofiq Quliyevin, Cahangir Cahangirovun, Oqtay Rəcəbovun mahnilarını da böyük məharətlə ifa edir.

Musiqi dinləyək

«Qarabağ şikəstəsi». İfa edir Şövkət Ələkbərova

«Görüş», «Bəxtiyar», «Onu bağışlamaq olarmı» filmlərinə Tofiq Quliyevin yazdığı mahnilər Şövkət xanımın ifasında xalqımızın dilinin əzbəri olmuşdur. Üzeyir Hacıbəylinin «O olmasın, bu olsun» filmində Sənəm rolunun musiqi partiyalarını məhz Şövkət Ələkbərova ifa etmişdir.

Müğənninin bəstəkar Cahangir Cahangirovun «Füzuli» kantatasının II hissəsində oxuduğu «Məni candan usandırdı» romans xarakterli musiqi parçası xalqın ürəyinə yol tapmışdır.

*Musiqi dinləyək və melodiyanın
bir parçasını notla ifa edək*

Cahangir Cahangirov.

«Füzuli» kantatasının II hissəsindən bir parça

Moderato

The musical score consists of two staves of music. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one flat, and a common time signature. The second staff starts with a treble clef, a key signature of one flat, and a common time signature. The music features various note values including eighth and sixteenth notes, with some grace notes and rests.

ŞİRİN DİL

*Musiqisi Emin Sabitoğlunun,
sözləri Kərkük bayatıları.*

I

Şirin dil, şirin dil,
Al bağrimı, şirin dil.
Nə deyirsə, yad desin,
Öz dilimdi şirin dil.
Şirin dil, şirin dil,
Ana dili, şirin dil.
Həm təbibdi, həm məlhəm
Şirin söhbət, şirin dil.

Nəqərat:

Şirin düşər,
Zülf üzə şirin düşər.
Fərhad qaya çapanda,
Yadına Şirin düşər.

Emin Sabitoğlunun «Şirin dil» mahnısı Şövkət Ələkbərovanın repertuarında xüsusi yer tuturdu. Mahnının sözləri Kərkük bayatılarından götürülüb.

1. Şövkət Ələkbərova hansı müğamları oxumuşdur?
2. Şövkət Ələkbərova hansı filmlərdə mahnı ifa etmişdir?
3. Şövkət Ələkbərova haqqında şifahi təqdimat hazırlayın.

BƏHRAM MANSUROV VƏ MUĞAM OPERASI

*Bəhram
Mansurov*

Məşhur tarzən Bəhram Mansurov Bakı şəhərində 1911-ci ildə anadan olmuşdur. Qədim İçərişəhərdə yaşayan Mansurovların evi sanki bir muğam ocağı idi. Bu evdə Bəhram Mansurovun müsiqisünas babası Məşədi Məlik bəyin təşkilatçılığı ilə musiqi gecələri təşkil olunur və doğma Azərbaycanımızın hər yerindən muğam biliciləri, xanəndələr, müsiqicilər bu məclisə toplaşırıldılar. Seyid Əzim Şirvani, Xurşidbanu Natəvan, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev kimi şəxsiyyətlər də bu məclislərin qonağı olmuşdular. Balaca Bəhramın yaşadığı bu evdə cürbəcür xalq çalğı alətləri var idi. Böyükəklər evdə olmayıanda o, tarlardan birini götürüb kökdən salana kimi çalırdı.

Beləliklə, Bəhramı artıq 19 yaşında Müslüm Maqomayev ilk notlu xalq çalğı alətləri orkestrinə, sonradan Opera və Balet Teatrına solist-tarzən kimi dəvət edir. Bəhram operada Hüseynqulu Sarabski, Yavər Kələntərli, Hüseynağa Hacıbababəyov, Əlövsət Sadiqov, Həqiqət Rzayeva kimi müğənni-xanəndələrlə birgə işləyir. Bəhram Mansurov Rübəbə Muradova, Sara Qədimova, Əbülfət Əliyev, Zeynəb Xanlarova və digər sənətkarlarla da ciyin-ciyinə çalışmışdır. 1978—1983-cü illərdə onun ifasında bütün Azərbaycan muğamları UNESCO xətti ilə vallara və CD-lərə yazılaraq bütün dünyaya yayılmışdır. Dünya Beynəlxalq Muğam Simpoziumlarında Azərbaycanı məhz Bəhram Mansurov təmsil etmişdir. O, 1978-ci ildə Xalq artisti kimi fəxri ada layiq görülmüşdür.

Mahnını dinləyərək və notla oxuyaq

«Rast» muğamından «Hüseyni» rəngi.

İfa edir Bəhram Mansurov

Allegretto

Bu musiqi parçasını Bəhram Mansurovun oğlu bəstəkar Eldar Mansurov nota köçürmüştür.

Musiqi dinləyək

«Bayati-Şiraz» muğamından bir parça. İfa edir Bəhram Mansurov

Musiqi dinləyək

Üzeyir Hacıbəyli. «Leyli və Məcnun» operasından «Elçilik» səhnəsi.
Bəhram Mansurovun müşayiəti ilə

Mahnını notla və sözləri ilə oxuyaq

GÖLDİM

(Azərbaycan xalq mahnısı)

Andantino

Mən a-sıq kən-de gəl - dim,
Bağ gül-lə-nən-de gəl - dim,
İ-gid bir oğ-lan gə - lib,
E-şit-dim, mən-de gəl - dim.

Bu mahnını bəstəkar Səid Rüstəmov Bəhram Mansurovun ifasında nota köçürmüştür.

1. Bəhram Mansurov kimin nəvəsi idi?
2. Məşədi Məlik bəyin evində keçirilən Bakı muğam məclislərində hansı məşhur şəxsiyyətlər iştirak edirdi?
3. Bəhram Mansurovu Opera və Balet Teatrına kim dəvət etmişdi?
4. Tar musiqi aləti haqqında şifahi təqdimat hazırlayın.

Müslüm Maqomayev

Bülbül

Şövkət Ələkbərova

Rəşid Behbudov

Zeynəb Xanlarova

MAHNI REPERTUARI

BAYRAM GÜNÜ

*Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinin,
sözləri Mirmehdi Seyidzadənindir.*

Tempo di marcia

A musical score for 'Bayram Günü' in 2/4 time, key of A major. The vocal line consists of eighth and sixteenth notes. The lyrics are in Azerbaijani. The score includes a section for repeat and a final section.

A - zad el - le - ri - nin gənc nəs - li - yik biz, Se-
vinc - lə do - lu - dur kör - pə qəl - bi - miz. Biz
a - zad bül-bü - lük, öл - kə - miz gül - şən, Bu bay - ram gü -
nün-də gə - zi - rik şən - şən, gə-zı - rik şən - şən! Təkrar üçün //şən! Son üçün

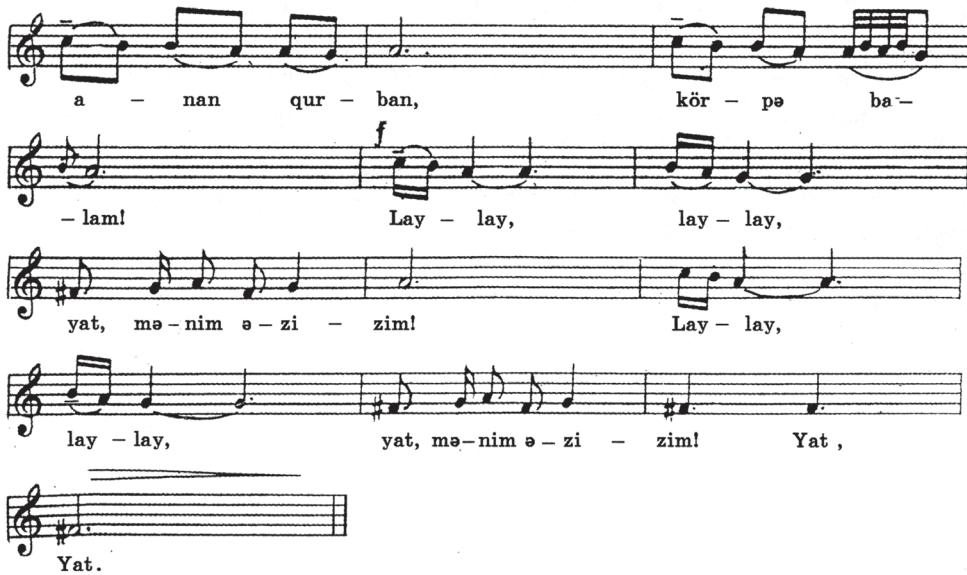
LAYLAY

*Musiqisi Fikrət Əmirovun,
sözləri Nəbi Xəzrinindir.*

Andante cantabile

A musical score for 'Laylay' in 6/8 time, key of A major. The vocal line consists of eighth and sixteenth notes. The lyrics are in Azerbaijani. The score includes a section for repeat and a final section.

1. Ge - ce ke - çər, Ü - zün gü - lər,
a - nan qur - ban, a - nan qur - ban,
ca - nim qur - ban! Se - her
gə - lər, a - tan gə - lər.

MEHRİBAN DİYAR, AZƏRBAYCAN

*Musiqisi V.P.Solovyov-Sedoy və Tofiq Quliyevin,
sözləri Konstantin Simonovundur
(tərcümə edəni Zeynal Cabbarzadə).*

Allegretto

Ba - ki, Ba - ki, Mə - nim e - ziz şə - hə -
 rim, İ - nan, od - lar və - tə - ni, mə - nim -
 sən, mə - nim Qar - Bəh -
 daş, mərd A - zər - bay - can,
 bəh, gör nə bū - sat var!
 Sən el - ı - rin bəx - tə - var ya - şar sə -
 Coş - du ye - nə ü - rə - yim - də ar - zu
 nin lar - lar

VƏTƏN HAQQINDA MAHNI

*Musiqisi Niyazinin,
sözləri Süleyman Rüstəmindir.*

Allegretto

mf

Ə - cəb ağ gün - də - dir mə - nim Və - - tə - nim,

Gün - lər ke - cir bay - ram ki - mi, el gü - lür.

Rəng - dən-rən - gə gi - - rir çö - lüm, çə - - mə - nim.

A - şı - ğın sa - zın - - da gü - lür, tel gü - lür.

Nəqərat:

Gü - lür bağ - lar, u - ca dağ - lar,

ə - cəb gö - zəl - dir, bu şən çağ - lar, gü - lür bağ - lar,

u - ca dağ - lar,

ə - cəb gö - zəl - dir, bu şən çağ - lar.

GƏNCLİK MAHNISI

*Musiqisi Qara Qarayevin,
sözləri Yevgeni Dolmatovskinindir.*

Tempo di valse

8 9 *mf* 10 cantabile 11 12
 xor A Dal - ğa - li Xə - zər - də biz

13 14 15 16 17
 sal - diq ilk qəh - rə - man bir şə - hər Bu şə -

18 19 20 21 22 23 Nəqərat:
 hər-dən, bu yer - dən 27 gör - mə - yib heç bə - şər. 29 Bir vü -

S qar - la, if - ti - xar - la du - dur şöh - rət
 xor A --- A ---

30 31 32 33 34 35
 a - da - sı, Bu - ruq - la - rin dal - ğa - lar - la
 A ---

36 37 38 39
 qov - ğa - sı! var, qov - ğa - sı!

Coda
 40 *p* A --- 41 42 43

AMAN, OVÇU
(Azərbaycan xalq mahnısı)

Andantino

A - man, ov - çu, vur - ma mə - ni,
 Mən bu da - ğın, a ba-lam, ma - ra - li - yam.
 Ma - ra - li - yam, Ma - ra - li - yam,
 Mən bu ye - rin, a gü-lüm, ma - ra - li - yam, ba - la,
 ov - çu e - lin - dən, a ba-lam, ya - ra - li - yam.

QARABAĞ

*Musiqisi Cahangir Cahangirovun,
 sözləri Rəfiq Zəkanındır.*

Moderato

Sən el - lə - rin, kö - nül - lə - rin ül - vi di - ya - rı - san.
 şı - rin ca - nin, A - zər - bay - ca - nin bir e - bə - di ba - ha - rı - san.
 Cən-nə - tim Qa - ra - bağ, zi - nə - tim Qa - ra - bağ,
 nəg - mə - lər gü - lüs - ta - mı - san, sev - gi das - ta - mı - san.

ANANIN OĞLUNA NƏSİHƏTİ

*Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinin,
sözləri Mirzə Bayramovundur.*

Moderato

The musical score consists of ten staves of music in G major, 6/8 time. The vocal line is accompanied by a piano or harpsichord part indicated by eighth-note patterns. The lyrics are written below each staff in a cursive script. The first staff begins with a forte dynamic (f). The lyrics are:

1. Bu gün dö - yüş mey - da - nin - da
qoç ki - mi sən da - yan, o - ğul! Bu gün dö - yüş
mey - da - nin - da qoç ki - mi sən da - yan, o - ğul! Bir i - gid - sən a - din çı - xib,
ya - yi - lib hər ya - na, o - ğul; Bir i - gid - sən a - din çı - xib,
ya - yi - lib hər ya - na, o - ğul,
Sən i - gid - lər cər - ge - sin - də he - mi - şə gel sa - na, o - ğul!
Do - ğub - dur mərd a - na se - ni, sən de ol mər - da - na, o - ğul!
Qeh - re - man - liq a - di sən - də ol - sun ni - şə - ne, ay o - ğul!
Qeh - re - man - liq a - di sən - də ol - sun ni - şə - ne, ay o - ğul! ol - sun ni - şə - ne,
ay o - ğul!

BİZİM HƏYƏT

*Musiqisi Fikrət Əmirovun,
sözləri Teymur Elçinindir.*

Allegretto

The musical score consists of five staves of music. The first four staves are in common time (indicated by '8') and the fifth staff is in 2/4 time (indicated by '2'). The vocal line starts with 'Bi-zim hə-yət - də' and continues through 'çox u-şaq var, bir-bi-ri - ni', 'çox se-vir on-lar Bö-yük mey-dan-dır', 'bi-zim hə-yət! Qay-nar qa-zan-dır bi-zim hə-yət!', 'Bax, bax, nə gö-zəl-dir bi-zim hə-yət!', 'Gəl, bax, nə gö-zəl-dir', and ends with 'bi-zim hə-yət!' on a final note. The vocal part includes dynamic markings like 'mf' and 'f'. The piano accompaniment is indicated by a treble clef and a bass clef on the first staff, with various chords and rests throughout the piece.

LAYLAY

*Musiqisi Soltan Hacıbəyovun,
sözləri Mirmehdi Seyidzadənindir.*

The musical score consists of three staves of music. The first two staves are in common time (indicated by '4') and the third staff is in 2/4 time (indicated by '2'). The vocal line starts with 'Yat, ay mə-nim kör-pə qu-zum, a lay-lay,' followed by 'yat, saç-la-ri i-pek qı-zım,' and ends with 'a lay-lay.' The vocal part includes dynamic markings like 'Moderato' and 'p' (piano). The piano accompaniment is indicated by a treble clef and a bass clef on the first staff, with various chords and rests throughout the piece.

a lay - lay, Lay - lay, gü - lüm, a lay - lay.
 boy - la - nib ay, a lay - lay, Yat, mən sə - nə
 de - yim lay - lay, a lay - lay, Yat, tər - pə - dim
 be - şı - yi - ni, a lay - lay, çə - kim sə - nin
 ke - şı - yi - ni, a lay - lay.

GÜNƏŞƏ YOLLAR ÇƏK

*Musiqisi Azər Dadaşovun,
sözləri Nüsrət Kəsəmənlinindir.*

Maestoso aqitato con calore

Sən e - bə - di ba - har - san od ü - rək - li,
 Bir e - zə - mət, vü - qar - san, ey gənc-li - yim.
 Sən hə - mi - şə ya - şar - san bu a - dın - la,

EVLƏRİ VAR XANA-XANA

(Azərbaycan xalq mahnısı).

Moderato $\frac{2}{4}$

1. Ev - lə - ri var, a gü - lüm, xa - na - xa - na.
Mən kül ol - dum, a - man, a - man, ya - na - ya - na.
Mən kül ol - dum, a - man, a - man, ya - na - ya - na.
Yay - hı - ğı - nin ya - ni bu - ta,
Mə - ni sal - dın, a - man, a - man, ya - nar o - da.
Mə - ni sal - dın, a - man, a - man, ya - nar o - da.

KÜÇƏLƏRƏ SU SƏPMİŞƏM

(Azərbaycan xalq mahnısı)

Moderato cantabile

1. Kü - çə - lə - rə su səp - mi - şəm,
E - lə gəl - sin, e - lə get - sin,
Kü - çə - lə - rə su səp - mi - şəm,
E - lə gəl - sin, e - lə get - sin,
yar - gə - lən - də toz ol - ma - sin,
A - ra - mız - da söz ol - ma - sin,
Yar - gə - lən - də toz ol - ma - sin.
A - ra - mız - da söz ol - ma - sin.

ŞUŞANIN DAĞLARI

*Musiqisi və sözləri
Xan Şuşinskiyindir.*

Moderato

Şu - şa - nin dağ - la - ri ba - şı du - man - li,
qır - mi - zi kof - ta - li, ya - şıl tu - man - li.
dər-din - dən öl - mə - yə çox - dur gü - man - li.
dər-din - dən öl - mə - yə çox-dur gü - man - li.
Ay qız, bu nə qas - göz, bu nə tel,
ö - lə - rəm dər - din - dən, o - nu bil.
da - niş - ma - san - da, ba - ri gül.
Ay qız, bu nə qas - göz, bu nə tel,
ö - lə - rəm dər - din - dən, o - nu bil.
da - niş - ma - san - da, ba - ri gül.

NƏ GÖZƏLDİR AZƏRBAYCAN!

Allegro Moderato

*Musiqisi Emin Sabitoğlunun,
sözləri İbrahim Kəbirlinindir.*

mf

Ha-ra get-sən, göz se-vin-dir. Kö-nül-lər aç, ü-rek din - dir

e-le ter-pen, e-le dav-ran, Gö-rən de-sin: «Nə gö-zəl-dir, A-zer-bay -

can can». A-ya-ğlı-nı ye-re bərk bas, iz-lə-ri-nı

dün-ya-ya yaz, ad-di-min-dan qop-sun tu - fan fan.

Gö-rən de-sin: «Nə gö-zəl-dir A - zər - bay - can!»

can can

AZƏRBAYCAN

*Musiqisi Müslüm Maqomayevin,
sözləri Nəbi Xəzrinindir.*

Moderato

Ey a - əziz a - nam, A - zər - bay - can!

Sə - nə bağ - lı - yam, A - zər - bay - can!

Öm - rü - mün ma - na - si - san!

Qar - daş - liq dün - ya - si - san!

A musical score for a vocal piece, likely a folk song. The music is written in G major with a common time signature. The lyrics are provided in both Azerbaijani and English. The score consists of ten staves of music, each with a vocal line and a piano accompaniment. The vocal parts are primarily in soprano range, with some melodic lines extending into the alto range. The piano parts provide harmonic support and rhythmic patterns. The lyrics describe scenes of nature and daily life, such as a river flowing through a valley, a woman's love, and a man's desire. The score is presented on a five-line staff system, with each staff corresponding to a specific line of the lyrics.

A - na - min a - na - si - san. A - zər - - bay
 - can!
 Öm - rü - mün mə - na - si - san,
 Qar - daş - liq dün - ya - si - san,
 A - na - min a - na - si - san, A - zər - - bay
 - can!
 Ba - - har - - li yur - dum, A - zər - - bay
 - can!
 Çi - - nar - - li yur - dum, A - zər - - bay
 - can!
 Sən-sən ar - zum, zə - fe rim,
 Çag - la - yan gur Xə - zə - rim,
 Gü - nəş - li al sə - hə - rim, A - zər - - bay

- can!

Sən-sən ar-zum, zə-fə-rim,
Çağ-la-yan gur Xə-zə-rim,
Gü-nəş-li al sə-hə-rim A-zər-bay

- can! Ey, a-ziz a-nam, A-zər-bay
can!

ŞİRİN DİL

*Musiqisi Emin Sabitoğlu,
sözləri Kərkük bayatılarıdır.*

Allegretto

Şi-rin dil, Şi-rin dil,
Şi-rin dil, Şi-rin dil,

Al-bağ-ri-mi, şı-rin dil. Şi-rin dil. Şi-rin dil.
A-na-di-li, şı-rin dil. Şi-rin dil. Şi-rin dil.

Al-bağ-ri-mi, şı-rin dil. Ne-de-yir-sə, yad-de-sin;
A-na-di-li, şı-rin dil. Həmtə-bib-di, həm-mel-həm,

öz-di-lim-di şı-rin dil. Ne-de-yir-sə, yad-de-sin,
şı-rin söh-bət, şı-rin dil. Həm-tə-bib-di, həm-mel-həm

öz di - lim - di şı - rin dil. Şı-rin dü - şer, Zül-fü - ne şı -
 şı - rin söh - bet şı - rin dil.
 -rin dü - şer Şı-rin dü - şer, Zül-fü - zə şı - rin dü - şer
 Fər-hadqa - ya çə - pan - da, Ya-dı - na Şı -
 -rin dü - şer, Fər-had qa - ya çə - pan - da,
 Ya - dı - na Şı - rin dü - şer 1. rin dü - şer.

BU GÜN AYIN ÜÇÜDÜR

(Azərbaycan xalq mahnısı)

Allegro ♩ = 96

1. Bu gün a - yın ü - çü - där, Ay lə - li qur - ba - nın o - lum.
 Gir - mə bos - tan i - ci - dir, Ya - lə - li - yəm, lə - li,
 Ay lə - li - yəm, lə - li - yəm, lə - li.

**SİNİF VƏ MƏKTƏB KONSERTLƏRİNDƏ
İSTİFADƏ ETMƏK ÜÇÜN ƏLAVƏ REPERTUAR**
ANAM AZƏRBAYCAN

*Musiqisi Ramiz Mustafayevin,
sözləri Həmid Abbasovundur.*

Maestoz

Hey A - zər - bay - can! Se - vin - ci - miz
ol - du də - niz, al - diq tə - zə or - de - ni biz.
Se - vin - ci - miz ol - du də - niz, al - diq tə - zə or - de - ni biz.
Ye - rə gö - yə siğ - mir vü - qar Bu gün - lə - ri
kim u - nu - dar?! Ci - çək - la - nib tor - pa - ğı - miz,
Dal - ğa - la - nir bay - ra - ğı - miz.
Nəqərat:
Gü - lür tor - paq, gü - lür in - san,
Ya - şa, a - nam A - zər - bay - can!

I

Sevincimiz oldu dəniz,
Aldıq təzə ordeni biz.
Yerə-göyə sığmır vüqar
Bu günləri kim unudar?!

Çiçəklənib torpağımız,
Dalğalanır bayraqımız.
Gülür torpaq, gülür insan,
Yaşa, anam Azərbaycan!

II

Gözün aydın, yaxın-uzaq!
Gözün aydın, ana torpaq!
Ad sənindir, hünər sənin,
Bu qələbə, zəfər sənin,
Üzümüyü ağ etmisən,
«Ağ qızıl»¹ dağ etmisən,
Bol taxılın, üzümün var,
Hər zəhmətə dözümün var.

HƏYAT BİZİMDİR

*Musiqisi Oqtay Kaziminin,
sözləri İldirim Coşgunundur.*

Moderato

1. Bi-zim - dir bu hə-yat, bu şən - lik, bu bü - sat,
2. Bi-zim - dir qüd-rət-li, min bar - li, ne - mət - li,

bu gö - zəl di - yar
bu a - na - tor - paq.

Bi-zim - dir bəx - ti - yar bu el - lər, o - bə - lar
Bi-zim - dir ci - çək - li, bu bər - li bə-zək - li,

meh - ri - ban dost - lar.
bu bağ - ca, bu bağ,

Bi-zim - dir hü - nə - ri, dil - lə - rin' əz - bə - ri ,
Bi-zim - dir ci - raq - ban, gün - bö - - gün u - ca - lan.

Bu qəh - - re - man - lar.
Bu A - - zər - bay - can.

f Al - ni a - çıq, ü - zü ağ, ö-mür sü - rüb, ya - şə - maq,

en bö - yük se - a - dət-dir bi - ze.

I

Bizimdir bu həyat,
Bu şənlik, bu büsat,
Bu gözəl diyar.
Bizimdir qüdrətli,
Min barlı, nemətli
Bu ana torpaq.

II

Bizimdir bəxtiyar
Bu ellər, obalar.
Mehriban dostlar,
Bizimdir çiçəkli,
Bu bərli-bəzəkli
Bu bağça, bu bağ.

III

Bizimdir hünəri
Dillərin əzbəri,
Bu qəhrəmanlar.
Bizimdir çıraqban,
Günbəgün ucalan
Bu Azərbaycan.

DOĞMA DİYAR

*Musiqisi Ramiz Mirişlinin,
sözləri Məmməd Arazindir.*

Allegretto grazioso

Is - ta - yi nur, ar - zu - su nur,
 Hər qa - ya - si Ko - roğ - lu - dur, Ko - roğ - lu -
 - dur, Qəh - rə - man - lar nor og - lu -
 - dur, Bu tor - pa - ġın, bu di - ya - rin, bu di - ya -
 - rin, Bu tor - pa - ġın, bu di - ya - rin, bu di - ya - rin.
 Nəğ - mo - li - dir qı - şı, ya - zi Ar - pa - ça -
 - yi, xan A - ra - zi, xan A - ra - zi.
 Ta - le - yi - ni gü - nəş ya - zib,
 Bu tor - pa - ġın, bu di - ya - rin, bu di - ya - rin.
 Bu tor - pa - ġın, bu di - ya - rin, bu di - ya - rin.

I
 İstəyi nur, arzusu nur,
 Hər qayası Koroğludur,
 Qəhrəmanlar nər oğludur,
 Bu torpağın, bu diyarın.

Nəqərat:
 Nəğməlidir qışçı-yazı,
 Arpa çayı, xan Arazı.

Taleyiini günəş yazıb,
 Bu torpağın, bu diyarın.

II
 Uşaqları qızıl lalə,
 Gülüşləri gur şəlalə.
 Ağ evləri bir ağ lalə
 Bu torpağın, bu diyarın.

Nəqərat:

MƏHSUL BAYRAMI

Musiqisi Oqtay Zülfüqarovun,
sözləri Yusif Həsənbəyovundur.

Scherzoso

Tar - la - lar - dan, zə - mi - lər - dən yi - ğı - lib kən -
- din va - ri. Gə - lib məh - sul bölgü - sü - nə ya - riş, ə - mək
dost - la - ri. Bu gün məh - sul bay - ra - mı - dir, şən - lik bi - zə
ya - ra - şır. Bu nəğ - mə - lər, bu gü - lüş - lər kən - di - mi - zə
ya - ra - şır. Şən - lik biz - zə ya - ra - şır,
kən - di - mi - zə ya - ra - şır!

I

Tarlalardan, zəmilərdən
Yığılıb kəndin varı.
Gəlib məhsul bölgüsünə
Yarış, əmək dostları.

Nəqərat:

Bu gün məhsul bayramıdır,
Şənlik bizə yaraşır.
Bu nəğmələr, bu gülüşlər
Kəndimizə yaraşır.
Şənlik bizə yaraşır,
Kəndimizə yaraşır.

II

Bir tərəfdə tüstülənir
Cərgə-cərgə ocaqlar,

Bir tərəfdə oturmuşlar
Gələn əziz qonaqlar.

III

Saz götürüb iki aşiq
Bir-biriylə yarışır,
Bu gün məhsul bayramıdır,
Şənlik bizə yaraşır.
Şənlik bizə yaraşır,
Kəndimizə yaraşır.

IV

Axşam olur, qaş qaralır,
Şənlik kəsilmir yenə,
Bu gün hamı qonaq gedir
Bir-birinin evinə.

Nəqərat:

VƏTƏN TORPAĞI

*Musiqisi Şəfiqə Axundovanın,
sözləri Bəxtiyar Vahabzadəninidir.*

Moderato

Xə - yal - dan şı - rin, ar - zu - dan gö -

- zəl, Və - tən tor - pa - ğı. Ca - nim dan ə - zəl,

Və - tən tor - pa - ğı. A - na dan doğ - ma,

ba - la dan ə - ziz, Və - tən tor - pa - ğı,

Bir he - çik sən - siz, bir he - çik sən - siz,

Və - tən tor - pa - ğı.

I

Xəyaldan şirin,
Arzudan gözəl,
Vətən torpağı.
Canımdan əzəl,
Vətən torpağı.
Anadan doğma,
Baladan əziz,
Vətən torpağı,
Bir heçik sənsiz.

II

Vətən torpağı,
Dünyadan qoca,
Balamdan cavan,
Məsləkdən uca,
Vətən torpağı.
Həmişə cavan,
Vətən torpağı,
Bir heçik sənsiz,
Vətən torpağı.

GƏNCLİK NƏĞMƏSİ

*Musiqisi Oqtay Rəcəbovun,
sözləri Həmid Abbasovundur.*

Mars

Bir bay - raq u - ca - hr ə - lim - də mə - nim,

Rən - gin - də gü - nə - shin şə - fəq - lə - ri var.

Bir nəğ - mə dol - la - şır di - lim - də mə - nim,

Sö - züm - də xal - qı - min di - lək - lə - ri var.

Mən sön - mə - yən bir a - tə - şəm, qız - di - ri - ram gö - yü - ye - ri

Mən gənc - li - yəm, mən gü - nə - şəm, Gö - rə - cə - yəm o gün - lə - ri.

I

Bir bayraq ucalır əlimdə mənim,
Rəngində günəşin şəfəqləri var.
Bir nəğmə dolasır dilimdə mənim,
Sözümdə xalqımın diləkləri var.

Nəqərat:

Mən sönməyən bir atəşəm,
Qızdırıram göyü-yeri.
Mən gəncliyəm, mən günəşəm,
Görəcəyəm o günləri.

II

Bir zirvə öündə dayanmışaq biz,
Bu zirvə dünyanın zəfər səhər.
Nurlu gələcəyə aparan səhər
Bu gün milyonların şah nəğməsidir.

MİNNƏTDAR OL SƏN!

*Musiqisi Oqtay Zülfüqarovun,
sözləri Cavad Cavadlinindir.*

Allegro

The musical score consists of eight staves of music. The first staff starts with a treble clef, 3/4 time, and a key signature of one sharp. The lyrics are: Hə - ya - tin qə - ri - bə qa - nun - la - ri var, Tin - gi - ni bəs - lər - sən, o - lar bir ci - nar. Ol - ma haqq i - ti - rən, ol - ma qəl - bi dar. The second staff begins with a treble clef, 2/4 time, and a key signature of one flat. The lyrics are: Sə - nə dərs de - yə - nə min - nət - dar ol sən! Sə - nə dərs de - yə - nə min - nət - dar ol sən! The third staff continues with a treble clef, 2/4 time, and a key signature of one flat. The lyrics are: Sə - nə dərs de - yə - nə minnətdar ol sən! The fourth staff concludes with a treble clef, 2/4 time, and a key signature of one flat. The lyrics are: yə - nə min - nət - dar ol sən! minnətdar ol sən!

I

Həyatın qəribə qanunları var,
Tingini bəslərsən, olar bir çinar.
Olma haqq itirən, olma qəlbə dar,
Sənə dərs deyənə
Minnətdar ol sən!

II

Çay olsan, bulağı gətir sən saya,
Bil ki, dağ üstündə dayanır qaya.
Əgər sən yetişsən şirin arzuya,
Sənə dərs deyənə
Minnətdar ol sən!

III

Ellər səcdə etsə, əgər adına,
Təkcə arxalanma istedadına.
Sən öz ustadını gətir yadına,
Sənə dərs deyənə
Minnətdar ol sən!

NƏĞMƏMSƏN, AZƏRBAYCAN

*Musiqisi Oqtay Kaziminin,
sözləri Cabir Novruzundur.*

Moderato

Səs:

A - zər - bay - can,

ö - tə - cə - yəm a - dı - mı, a - dı - mı,

a - dı - mı, hey! Nə qə - dər ki, il - ha - mım var,

sö - züm var, sö - züm var, sö - züm var, hey!

Çöl - lə - rin - da nə ha - yət - siz nə - cib - lik,

nə - cib - lik. Dağ - la - rin - da bir ye - nil - məz -

ə - zm var. Dağ - la - rin - da bir ye - nil - məz -

Xop: Nə va - ri - nın, döv - lə - tin - nin

a - ci - yam, Nə a - di - nın, şöh - rə - ti nın

I

Azərbaycan, ötəcəyəm adını,
Nə qədər ki, ilhamın var, sözüm var.
Çöllərində nəhayətsiz nəciblik,
Dağlarında bir yenilməz əzm var.

Nəqərat:

Nə varının, dövlətinin acıyam,
Nə adının, şöhrətinin acıyam.
Nə malının, sərvətinin acıyam,
Beşcə qarış torpağında gözüm var.

II

Mənə oğul deməyinlə ölməzəm,
Bircə tikə çörəyinlə ölməzəm,
Bircə solmuş çiçəyinlə ölməzəm,
Bircə əsim küləyində səsim var.

Nəqərat:

SÜLH MAHNISI

*Musiqisi Rüstəm Rüstəmzadənin,
sözləri Səyavuş Məmmədzadənindir.*

Marcia

Və - tə - nim sül - hün gö - zü -dür, Sülh o - nun ü - rək sö - zü -dür,
İlk sö - zü -dür, ilk sö - zü -dür, ilk sö - zü -dür.

Ma - ya - si da, tə - mə - li də, A - ma - li da, ə - mə - li də
Sülh ö - zü -dür, sülh ö - zü -dür, sülh ö - zü -dür!

Nəqərat

Al ul - du - zu - müz - Dan ul - du - zu - müz! El -
- lər gü - lər, ba - har gə - lər sən nur sa - çan - da!

Gur ol - sun hə -yat! Nur ol - sun hə -yat! Qi -

Təkrar üçün

- zil gü - nəş bo - ğul - ma - sin qa - ra tu - fan - da!

Qurtarmaq üçün

- ra tu - fan - da! Ya - şa, Gü - nəş! Ya - şa, hə -

I

Vətənim sülhün gözüdür,
Sülh onun ürək sözüdür,
İlk sözüdür, ilk sözüdür,
ilk sözüdür.

Mayası da, təməli də,
Amalı da, əməli də
Sülh özüdür, sülh özüdür,
sülh özüdür!

Nəqərat:

Al ulduzumuz —
Dan ulduzumuz!

Ellər gülər, bahar gələr sən nur
saçanda!
Gur olsun həyat!
Nur olsun həyat!
Qızıl günəş boğulmasın qara
tufanda!

Nəqərat:
Yaşa, Günəş!
Yaşa, həyat!
Gülsün bəşər!
Gülsün bəşər, gülsün ellər!

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. **F.Bədəlbəyli, O.Rəcəbov, G.Abdullazadə, F.Hidayətova.** Azərbaycan bəstəkarlarının uşaq mahnıları antologiyası. I — VI cildlər. Bakı, «Mütərcim», 2008-2013.
2. **F.Bədəlbəyli, O.Rəcəbov, Ş.Həsənova, G.Abdullazadə.** Azərbaycan bəstəkarlarının həyat və yaradıcılığı. I cild. Bakı, «Mütərcim», 2012.
3. **F.Əliyeva, N.Kazımov, T.Babayeva.** VII sinif «Musiqi» dərsliyi. Bakı, «Kövsər», 2007.
4. **F.Bədəlbəyli, O.Rəcəbov, G.Abdullazadə.** «Azərbaycan xalq rəqsləri». Bakı, «Mütərcim», 2011.
5. **O.Rəcəbov, F.Hidayətova.** Ümumtəhsil məktəblərində musiqi tədrisi metodikası. Bakı, «Mütərcim», 2013.
6. **O.Rəcəbov.** I—VIII siniflər üçün «Musiqi» proqramları. Bakı, «Kövsər» nəşriyyatı, 2006.
7. **O.Rəcəbov.** V—IX siniflərdə «Musiqi kurikulumu». Bakı, «Mütərcim», 2013.
8. **O.Rəcəbov.** «Azərbaycan xalq musiqisi və müəllim hazırlığı». Bakı, «Mütərcim», 2012.
9. **O.Rəcəbov, O.İmanova və b.** XX əsr Azərbaycan professional musiqi ədəbiyyatı. Bakı, «Şirvannəşr», 2010.
10. **O.Rəcəbov və b.** Elementar musiqi nəzəriyyəsi. «Çıraq» nəşriyyatı, 2013.
11. Под редакцией Д.В.Кабалевского. Программа по «Музыке». Москва. «Просвещение», 1988 г.
12. Ümumtəhsil məktəblərinin fənn kurikulumları. Bakı, «Şərq-Qərb», 2012.

BURAXILIŞ MƏLUMATI

MUSİQİ 8

Ümumtəhsil məktəblərinin 8-ci sinfi üçün

Musiqi fənni üzrə

DƏRSLİK

Tərtibçi heyət:

Müəlliflər

*Oqtay Məmmədağa oğlu Rəcəbov
Nazim Kazım oğlu Kazimov
Aytən Rauf qızı Babayeva*

Redaktor

Sevinc Nuruqızı

Bədii və texniki redaktor

Abdulla Ələkbərov

Dizayner

Firuzə İbrahimova

Rəssam

Gündüz Ağayev

Korrektor

Ülkər Şahmuradova

© Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi (qrif nömrəsi: 2019-080)

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Hesab-nəşriyyat həcmi 5,84. Fiziki çap vərəqi 6,0.

Formatı 70x100 1/16. Səhifə sayı 96. Ofset kağızı.

Məktəb qarnituru. Ofset çapı. Tiraj 131283. Pulsuz. Bakı—2019.

«Aspoliqraf LTD» MMC
Bakı, AZ 1052, F.Xoyski küç., 149

PULSUZ

Əziz məktəbli!

Bu dərslik sənə Azərbaycan dövləti tərəfindən bir dərs ilində istifadə üçün verilir. O, dərs ili müddətində nəzərdə tutulmuş bilikləri qazanmaq üçün sənə etibarlı dost və yardımçı olacaq.

İnanırıq ki, sən də bu dərsliyə məhəbbətlə yanaşacaq, onu zədələnmələrdən qoruyacaq, təmiz və səliqəli saxlayacaqsan ki, növbəti dərs ilində digər məktəbli yoldaşın ondan sənin kimi rahat istifadə edə bilsin.

Sənə təhsildə uğurlar arzulayırıq!

